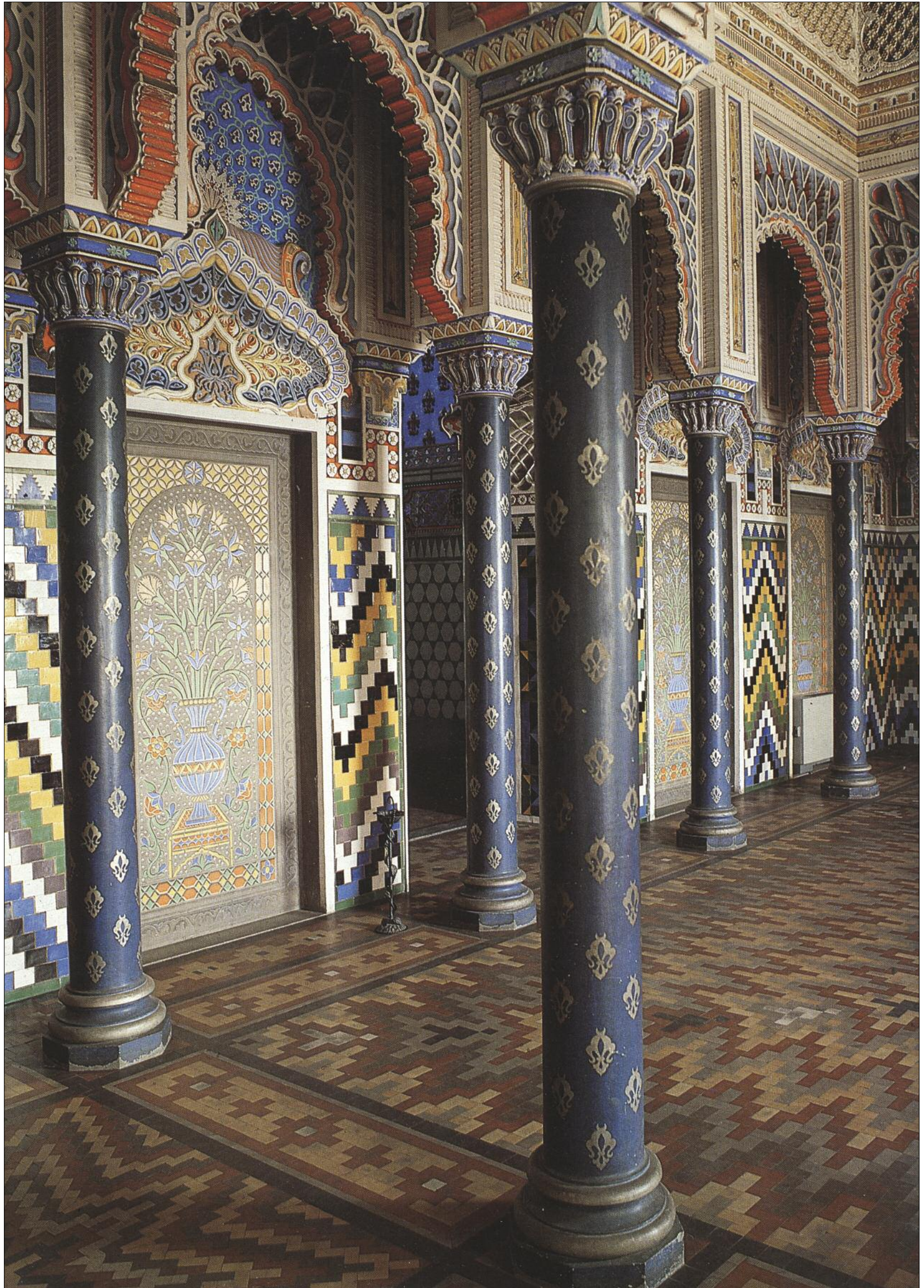

ARGES

Revistă de cultură fondată în 1966 • Serie nouă
■ Anul XIV (XLIX) ■ Nr. 11 (389) ■ Noiembrie 2014 ■ 4 lei ■

Editori:
Consiliul Local
Pitești
Primăria
Municipiului
Pitești
Centrul Cultural
Pitești

PALATUL ALHAMBRA, GRANADA

Apare sub egida Uniunii Scriitorilor din România
<http://www.centrul-cultural-pitesti.ro>

Leonid Dragomir

Înțelesuri uitate ale democrației (conform filosofiei lui Mihai Șora)

După un sfert de secol de democrație în România, timp în care s-au acumulat destule frustrări și dezamăgiri, mulți dintre noi avem sentimentul că înțelegem din ce în ce mai puțin ce înseamnă de fapt democrația. Conceptul pare, cu toată propaganda mass-media, să-și fi pierdut din aura pe care o avea prin anii '90 ai secolului trecut. Atunci, chiar în vara anului 1990, apărea la Editura Cartea Românească o carte intitulată *Eu&tu&el&ea... sau despre dialogul generalizat*, al cărei autor, filosoful Mihai Șora, tocmai demisionase din funcția de ministru al învățământului în urma mineriadei din 13-15 iunie. Cred că în această carte poate fi găsită ceva din prospețimea pe care o avea ideea de democrație în acei ani plini de așteptări, speranțe, iluzii...

Mihai Șora împlinește pe 7 noiembrie 98 de ani. Este, îi place să spună, cu doi ani mai mare decât România mare. Se zice că cine n-are bătrâni trebuie să și-i caute. Dar oare ne mai pot învăța ei ceva acum când lumea s-a schimbat datorită tehnologiei iar valorile tinereții sunt pretutindeni exaltate? Eu sunt convins că da și voi încerca să ilustrez afirmația cu o scurtă expunere a gândirii politice a lui Mihai Șora, care sper să redea câteva dintre înțelesurile uitate ale democrației.

Filosofia politică a lui Mihai Șora își are temeiul într-o teorie a ființei sau ontologie. Filosoful român consideră că fiecare existență este o sumă de posibilități ce-și au sursa într-o unitate transcendentă, concepută paradoxal ca o "sferă cu raza de valoare nulă", dincolo de care nu este exclusă existența unui Dumnezeu personal. De aceea comunicarea cu semenii și cu toate cele ce sunt, întrucât provin din aceeași sursă, ar trebui să fie pentru om o stare firească. Problema este că – aici ca și în multe alte contexte inspirația creștină este evidentă

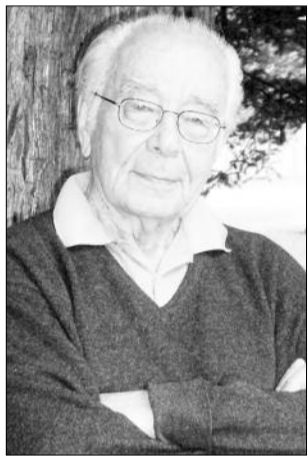
– omul a căzut dintr-o astfel de condiție paradisiacă a rodirii firești însingurându-se într-un dialog interior ce-l desparte de toți și de toate. În aceste condiții mai poate fi recuperată unitatea, comuniunea pierdută? Aceasta este, consider, principala problemă a filosofiei lui Mihai Șora căreia el îi dă o soluție pozitivă. Individul își poate depăși izolarea, singurătatea pentru că în el există o constantă nevoie de celălalt, fie acesta Dumnezeu, aproapele, natura însuflețită și neînsuflețită. Însăși realizarea potențialităților fiecăruia nu se poate face decât în relația cu ceilalți. Tensiunea între nevoile indivizilor separați prin cădere nu este abolită, ci menținută, dar pe un plan superior. Prin convertirea dialogului interior în dialog real cu celălalt individul devine persoană. În unicitatea ei ea creează un echilibru între posibilitățile sale proprii și cele care, deși nu sunt ale sale, nu-i sunt străine. Prin persoană se realizează unitatea în diversitate pe care politica trebuie să o susțină, făcând ca în lume să domnească ordinea și nu haosul.

Dintr-o astfel de perspectivă atât individualismul extrem ce sfârșește în egoism și aharhie, cât și colectivismul care topește individul în masă, conducând la totalitarism sunt false soluții. Adevărata soluție este dialogul extins dacă e posibil la nivelul întregii societăți, ba chiar al umanității. Pentru unul dintre cei mai consecvenți susținători ai societății civile (Mihai Șora este membru fondator al Grupului pentru Dialog Social, la al cărui program a contribuit și al Alianței Civice) viața politică, dar și cea economică sau culturală trebuie să înceapă de jos în sus, de la "firul ierbii". Spre exemplu, spune el, nu poate fi un bun politician cineva care n-a făcut mai întâi administrație la nivel local.

Dialogul social nu se poate purta decât între egali. Egalitatea nu este însă un scop de atins prin nivelarea tuturor, precum în comunism,

ci o condiție ce trebuie asumată de către toți participanții indiferent de poziția lor socială. Astfel se instituie în mentalul cetățenilor și la nivelul întregii societăți o atmosferă de libertate concretizată în dezbateră critică a problemelor comune.

Atitudinea cea mai favorabilă dialogului este numită de filosof "atașament detașat", prin această formulă oximoronică înțelegând un mod de a te implica în problemele cetății fără a-i anula celuilalt pretențiile de a se implica la rândul său. Este vorba de o dispoziție reflexivă, ceea ce presupune o distanțare critică, inclusiv de propriile opinii și convingeri, fără a renunța la ele, decât dacă nu se dovedesc valide. Prin acest recul celălalt este înființat, indiferent cât de diferit ar fi, putând astfel să fie interpelat ca un Tu personal și nu ca un El impersonal. Democrația este, în viziunea lui Mihai Șora, un "dialog generalizat" între toți potențialii Tu. Doar astfel instituțiile impersonale, indispensabile în societățile moderne, pot căpăta viață slujind persoanele și pot fi îngrădite în tendința lor de a acapararea cât mai multă putere. Implicând necesitatea participării cât mai multor oameni la decideră propriei lor sorți, democrația ar fi regimul cel mai propice în condițiile stării noastre căzute. Comparativ cu acest ideal, care nu este deloc maximal și care pare posibil de înfăptuit în anii '90 ai secolului XX, România postdecembristă pare să fi accentuat mai degrabă consecințele căderii. Nu mai știu opiniile lui Mihai Șora despre mersul societății românești în ultimii ani, dar sunt convins că optimismul său, care-i conferă acea seninătate cunoscută de toți cei care l-au întâlnit, îl face să speră că românii vor fi dobândit discernământul de a nu-și ceda libertatea unor politicieni demagogi sau unor instituții pseudodemocratice.

Mihai Șora
Foto: Luiza Palanciuc

Momente și schițe din actualitatea literară

■ *Un interviu întârziat.* Revista *Ex Ponto*, nr. 3(44)/iulie-septembrie 2014, publică un interviu al lui Gheorghe Filip cu poetul Florin

Juriul Concursului de proză scurtă de la Onești

Mugur. Interviul este înregistrat pe bandă de magnetofon în 1982 și publicat abia acum, pentru că în vremea cealaltă n-avea cum să apară. Printre altele, datorită unor pasaje ca acesta: „...Și dacă este să închei cu o ultimă calitate, pot să vă spun că nu sunt turnător./- Cum adică nu sunteți turnător, ce fel de turnător nu sunteți?/- La Securitate, la alte organe interesate să afle./.../Dar, nu la asta mă refeream, ci la obișnuința unor prieteni de-ai noștri, unor tovarăși, uneori bine intenționați, alteori rău intenționați, de a turna, nu neapărat la Securitate, am spus cuvântul acesta ca să vă sperii pe dumneavoastră, ci de a turna șefului, colegilor că Cutare a spus cutare, Cutare a făcut cutare, Cutare se gândește la cutare, când acesta, săracul, nici el nu știe la ce se gândește, dar cel

care îl reclamă știe precis. Asemenea lucruri nu fac și nu spun asta pentru că dau un interviu/.../. Am să vă spun și de ce nu fac. Eu am fost turnător! La vârsta de 22 de ani mi s-a interzis să intru în UTM, mi s-a interzis să public șapte ani de zile. Cineva, pe care eu îl respectam în acel moment, și nu vedeam că e o bestie, mi-a cerut să dau niște informații despre niște prieteni ai mei. Nu m-a testat cu nimic, dar îmi cerea pentru că eu fusesem – scuzați cuvântul! – belit. Ce puteam face? Puteam să renunț, puteam să dau informații, știam niște lucruri compromițătoare despre ei, și puteam să fac ce am făcut: să scriu niște lucruri despre ei, care nu erau absolut deloc compromițătoare. Vreau să spun că niciunul dintre prietenii mei – „dușmani ai regimului comunist” – nu împlinise 20 de ani, eu eram cel mai în vârstă. Și am făcut hârtia! O hârtie în care spuneam lucruri care nu interesau absolut deloc: Cutare bea prea mult, Cutare întârzie... Și totuși, mi-a fost o teamă cumplită că hârtia aceea ar putea avea consecințe. A doua zi le-am spus tot și lor tot ce pusesem pe hârtie. Dar, mi-a fost atât de frică, încât m-am gândit că, dom'ne, dacă ei vor avea cel mai mic necaz, eu mă omor. Era un gând foarte serios, oricum nu eram într-o situație de invidiat, eram dat afară de peste tot... N-am pățit nimic, iar eu mi-am dat seama că nu sunt în stare să torn și că n-o să accept niciodată vreă împrejurare în care să spun vorbe rele și tâmpite despre prieteni.” Așa s-a scris istoria „obsedantului deceniu”.

■ În revista *Spații culturale*, nr. 36/sept.-oct. 2014, în rubrica sa de aforisme, Vasile Ghica scrie *Despre prostie*. Reținem două dintre apoftegme: „Când vrea să se spele pe obraz, prostul scuipă în soare” Cum suntem în campanie electorală, în loc de prost am putea

pune politicianul, și se pliază perfect. Și, în fine: „Prostul are viteză, nu și țință”.

■ În zilele de 29 și 30 octombrie, la Biblioteca Municipală din Onești a avut loc Festivitatea de premiere a Concursului Național de proză scurtă „Radu Rosetti”, organizat pe trei secțiuni de vârstă: 10-15 ani, 16-20, 21-35. Sprijinit cu generozitate de directoarea Bibliotecii, Elena Șerbu, și organizat de optzecistul poet aproape octogenar Gheorghe Izbășescu, concursul a beneficiat de un juriu format din nu mai puțin de nouă membri, critici și prozatori: Gheorghe Izbășescu (președinte), Nicolae Oprea, Radu Voinescu, Vasile Spiridon, Adrian Jicu, Ștefan Ion Ghilimescu, Radu Aldulescu, Petre Isachi, Dumitru Augustin Doman. Au și avut de lucru jurații, fiind vorba de peste 100 de lucrări în concurs. (foto)

■ La 5 noiembrie 2014, la Biblioteca Județeană „G. T. Kirileanu” din Piatra Neamț a avut loc Sadoveniana – 2014, un colocviu național, o omagiere a marelui prozator la împlinirea a 134 de ani de la naștere. A ținut o conferință despre proza sadoveniană criticul și universitarul Constantin Dram de la Iași. Apoi, Adrian Alui Gheorghe, directorul Bibliotecii și moderatorul colocviului, a avut câte un scurt dialog despre proza lui Sadoveanu și despre actualitatea/inactualitatea acesteia, despre influența acesteia asupra prozei contemporane, scurte interviuri, așadar, cu prozatorii Dumitru Augustin Doman, Radu Aldulescu și Nicolae Stan. În final, prozatorii invitați au citit din cărțile lor în fața unui public numeros și ales: profesori de română, elevi, studenți, scriitori din zonă. Mai trebuie spus că toată ziua, în holurile Bibliotecii s-a auzit vocea lui Sadoveanu citind din Creangă, Eminescu și... Sadoveanu. (DAD)

Poet sau critic?

Dumitru Augustin Doman: *După o jumătate de veac de cronică literară, cum vedeți relația critic-poet? La o trecere în revistă a conviețuirii volens nolens în aceeași viață literară a criticului și poetului, ce se reține? Cum se pot echilibra elogiul și negația, admirația și exprimarea rezervelor, e loc și de o polemică în termeni cordiali, de deferență reciprocă?*

La prima vedere nimic mai natural decât raportul dintre critic și poet. Poetul produce "obiectul muncii" criticului, pe care acesta îl supune analizei, îl evaluează, îl clasifică, introducându-l în circuitul valorilor (când socotește că e cazul) și-n încăperile simandicoase ale istoriei literare. Dar dacă se întâmplă ca frazele critice să fie ale unui poet? Ori ale altui autor de literatură propriu-zisă? Titu Maiorescu și-a exercitat dreptul de veto la o atare situație. Luînd apărarea lui Vasile Alecsandri, clasicul *en titre* în acel moment al literelor noastre, împotriva rezervelor cărora au cutezat a le da glas tinerii Barbu Ștefănescu-Delavrancea și Al. Vlahuță, a trasat o netă demarcație între critică și poezie: "trebuie să constatăm că, de regulă, poezii înșii sunt cei mai răi critici asupra poeziei altora, în genere artiștii înșii cei mai contestabili apreiatori teoretici ai artei". Spre a-și preciza categoricul verdict, astfel: "Criticalul este din fire transparent; artistul este din fire refractar. Esența criticului este de a fi flexibil la impresiile poezilor; esența poetului este de a fi inflexibil în propria sa impresie. De aceea criticul trebuie să fie mai ales nepărtinitor; artistul nu poate fi decât părtinitor". Și nu fără a urma o finalizare exhortativ-interdicitivă: "Junii noștri poeți să-și exprime fiecare în propria sa formă, simțirile primite direct de la lumea reală, dar nu să-și slăbească această lucrare creatoare prin priviri de alături spre o altă lume subiectivă. Puterea lor intelectuală trebuie întrupată în opera de artă, și nu mistuită în elaborări de critică". Punct de vedere de-o polizare rațională aparent inușabilă, care, dată fiind și marea autoritate a mentorului Junimii, va fi impus în epoca formulării sale. Dar pe care evoluția conștiinței literare nu l-a mai putut valida. Se află aici o verigă slabă a legatului maiorescian. Întrucît s-a dovedit că receptarea cea mai adecvată a creației poeticești vine prea adesea nu din partea exclusivității critice, ci a unei structuri de poet. Da, din partea unei structuri de poet. Numai un poet e în măsură a percepe nuanțele cele mai subtile, empatica rezonanță a inaparențelor, acel joc de imponderabile care alcătuiește coregrafia textului liric, mai ales odată cu evoluția modernismului din ce în ce mai greu accesibil profanilor și – să nu ne ascundem după deget – uneori chiar criticilor care se află în afara laboratorului liric. Identic avem impresia că se petrec lucrurile în muzică și în pictură. Doar un muzician și un pictor pot decide cu maximă siguranță asupra artei lor. E vorba de avantajul unei priviri din interiorul meșteșugului, cu caracter insubstituibil. Pe bună dreptate, Baudelaire a afirmat că cel mai bun critic de poezie e poetul. Explicînd necesitatea unei mișcări de comunicare intimă în comprehensiunea creației: "Trebuie, pentru a interpreta bine opera, să intri în pielea făpturii create, să te pătrunzi adînc de sentimentele pe care le exprimă, și să te simți atît de bine încît să ți se pară că e opera ta proprie".

La fel de categoric se arată Novalis: „Criticalul autentic trebuie să posedă capacitatea de a crea el însuși creația supusă criticii”.

Să ne întoarcem la Maiorescu. La criticul-critic prin excelență, un mare critic, deși discutabil asupra gustului său pentru poezie. E drept, a recunoscut faptul că Eminescu "a adus lirica română la o culme de perfecțiune", dar genialitatea poetului bătea la ochi, nu-i așa? În rest, iată preferințele sale, indicate chiar în textul citat, **Poeți și critici:** Șerbănescu, Petrino, Matilda Cugler, Bodnărescu, Naum. Nimic sub pana Maiorescului despre

contemporanii săi numiți Macedonski, Coșbuc, St. O. Iosif, D. Anghel, Ștefan Petică, Ion Minulescu, Ion Pillat, G. Bacovia, cu care se putea aronda un capitol de poezie "în toată puterea cuvîntului". Să nu uităm: autorul **Noptii de mai** e totuși pomenit, însă în ce fel și în ce companie? "atmosfera estetică vițiată de Macedonski, Aricescu, Aron Densusianu etc., etc.". În schimb un salut mai mult decât grațios adresat cu desăvîrșire uitatului azi A. Naum, ca răspuns la discursul de recepție al acestuia în Academia Română. Și o stînjenitoare imprudență: versuri ale lui Naum, reproduce – mai încape vorbă? – în duh admirativ: "O! E luna, luna brează/ curioasă,/ și cumătră... cu-a ei rază/ imitează/ chiar în nopțile senine/ pe orcine!// Cu-a ei gene argintii/ luna brează/ imitează/ bucle crețe/ și mustețe,/ trestii, pîteni aurii!// Curioasă/ se așează/ luna brează/ cu-a ei raze indiscrete/ pe părete;/ se coboară/ pe covoare,/ și străbate prin zebrele,/ și cu-ncetul se lățește,/ de colanuri se lipește,/ și prin colțuri se ascunde,/ orșiuunde,/ și se-ndeasă prin perdele,/ sub alcovuri se așterne/ pe sub perne!..."

Mergînd mai către noi, ce-am putea constata? Cei mai buni critici de poezie au fost, nădăjduiesc că incontestabil, criticii-poeti. Elocvent, de cele mai multe ori acoperind aproape integral lista criticilor de seamă în genere: G. Călinescu, Perpessicius, Vladimir Streinu, Ion Pillat (foarte atent la numele noi ale poeziei franceze), I. Negoitescu. Ștefan Aug. Doinaș. Cu E. Lovinescu s-a petrecut altceva. N-a fost poet, însă era un romancier de ținută (sub acest ultim aspect a stîrnit interesul unor exegeți din ultimii ani), un prozator excepțional în memorialistică. Meritul său de-a fi susținut și înscris definitiv în tabloul literaturii române o serie de însemnați poeți interbelici e neîndoios legat și de prezența în cenaclul Sburătorul a unor poeți ale căror opinii și preferințe le-a înregistrat cu folos: F. Aderca, Ion Barbu, Camil Petrescu, B. Fundoianu, Vladimir Streinu etc. Poezia se deschide așadar poeziei precum peștera fabuloasă în fața cuvîntului sesam. Schema s-ar putea aplica și actualității, cu foarte puține excepții care... subliniază regula.

Dar subiectul propus de dvs. înfățișează încă un aspect cu osebire delicat. Cel al relației dintre critică și poezie atunci cînd cele două activități se întîlnesc sub condeiul aceluiași autor, uneori cu o pondere comparabilă. Nu de puține ori opinia critică se oprește asupra uneia dintre ele (cu precădere asupra criticii), neglijînd-o pe cealaltă ori omițînd-o cu totul. Oare de ce? Să fie la mijloc un ecou îndepărtat al departajării maioresciene, o comoditate sau lipsa unor antene native specializate pentru creația lirică, peste care se trece astfel cu un prezumat suspin de ușurare? La fel stau lucrurile și în cazul unor critici care au nenorocul de a fi și prozatori. Iată regretul în această privință al lui E. Lovinescu: "Criticalul care se încearcă în literatura de imaginație este privit cu aceeași neîncredere instinctivă cu care e privit romancierul făcînd poezii. Din comoditatea clasificării, publicul nu poate admite polivalența talentului; scriitorul este legat în cămașa de forță a unității și toate încercările lui de a evada sînt considerate ca abateri sau chiar ca simplă neseriozitate". Se pierde astfel din vedere și altceva: consubstanțialitatea dintre expresia critică și scriitura literară, acel amalgam conotativ pe care nu doar impresionismul ci și practica așa-zisă postmodernă îl recunoaște, ultima

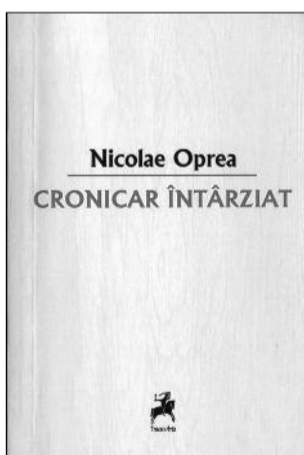
vorbînd frecvent nu de o speță sau de alta, ci de un text. Același E. Lovinescu explică: "criticii de categoria aceasta nu sînt esteticieni, adică teoreticieni, ci artiști ei înșiși prin facultatea intuiției, prin sensibilitatea și prin darul expresiei artistice". Disocierea, didactică sau numai provenind din lehamite, dintr-o secretă indispoziție față de factorul estetic, operată între discursul critic și cel literar, l-a interesat și pe G. Călinescu. Vizibil fără plăcere, acesta se referă fără doar și poate și la cazul propriu: "Între critică și creație nu este o deosebire de esență, ci numai una de proces". Ca și: "Un artist poate face critică și un critic artă, cu condiția ca unul să aibă simț critic și celălalt talent". Ca și: "Simțul critic este forma propriei noastre facultăți creatoare, sub unghiul căreia primim și valorificăm numai ceea ce ni se prezintă ca urmînd normele de creație ale spiritului nostru". Lucruri la mîntea omului în principiu, dificile însă în practică. Un Adrian Marino a ripostat fulminant, dar nădăjduim că reacția d-sale nu contează prea mult...

În ce mă privește, după cum probabil știți, scriu și poezie, nu numai critică. Așa cum era de așteptat (dar mărturisesc acum, cînd e prea tîrziu, că n-am fost suficient de prevăzător!) balanța judecătii obștești a înclinat în favoarea activității critice. Poate că a constituit o eroare scrisul critic, cultivat insistent, care mi-a împins mai la margine poezia, chemarea precum și silința mea literară dintîi, obiectul debutului editorial. Un confrate mai tînăr, Nicolae Coandă, nota în acest sens: "Nu se știe pe cine iei la drum"! Și n-avea dreptate? Nu era mai bine să am o singură "direcție de înaintare"? Așa cum am mai explicat, mi s-a părut că a fi critic poate fi o eventuală profesie, pe cînd a fi (doar) poet... nu prea. O dorință de "corectitudine" socială m-a plantat într-o activitate critică ce, din aproape în aproape, a căpătat proporții pe care nu le prevăzusem. De unde o anume lipsă de atenție față de poezia pe care am publicat-o mereu (cu toate că aprecierile favorabile asupra ei, sub semnătura unor prestigioase condeie, s-ar fi cuvenit să mă bucure). Nu-mi îngădui a vorbi aici prea mult despre mine. Iată cuvintele lui Al. Cistelean: "Deși i-a luat-o, editorial, cu cîțiva ani și cu cîteva volume înaintea criticului, poetul Gheorghe Grigurcu a rămas mereu în umbra deasă a acestuia. Personalitatea accentuată a criticului a estompat, parcă definitiv, personalitatea discretă a poetului, în pofida unei stime ferme pe care acesta a recoltat-o chiar din pornire. Autorități ale comentariului au lansat despre poezia sa afirmații mai mult decît flatante – de-a binelea beatificante. Ele au rămas însă simple gratuități, căci notorietatea de poet a lui Grigurcu a continuat să fie una clandestină. Cel puțin în afara unui strict cerc de inițiați. În vreme ce criticul nu lipsește de pe listele, oricît de stricte și de în pripă făcute, ale protagoniștilor, poetul nu apare nici pe cele mai generoase. Ba, adesea, nici măcar pe cele ce se pretind exhaustive. Condiția discretă a poetului e în flagrantă contradicție atît cu extaza notorietății critice, cît și cu propozițiile exegezei, care, de la bun început, nu și-a cruțat și nici reprimat entuziasmele. Fără îndoială că Gheorghe Grigurcu ar fi fost un poet de mult mai pronunțat relief public dacă nu s-ar fi însoțit de un critic atît de eclatant". Și fiindcă tot am bătut monedă pe instanța critică ilustrată de poeți, îmi iau îndrăzneala a o cita și pe Ana Blandiana: "Gheorghe Grigurcu domină de ani de zile viața literară fără să se amestece în ea. (...) El nu este un critic literar care scrie și versuri și nici un poet care scrie și critică literară, el este în egală măsură un poet de primă mărime și unul dintre cei mai importanți critici literari ai acestei perioade de tranziție între milenii". Așa să fie, Doamne? Desigur, nu eu pot decide.

Mergînd mai către noi, ce-am putea constata? Cei mai buni critici de poezie au fost, nădăjduiesc că incontestabil, criticii-poeti. Elocvent, de cele mai multe ori acoperind aproape integral lista criticilor de seamă în genere: G. Călinescu, Perpessicius, Vladimir Streinu, Ion Pillat (foarte atent la numele noi ale poeziei franceze), I. Negoitescu. Ștefan Aug. Doinaș.

Recitind despre cărțile uitate

De invidiat mi se par a fi, atât în acest volum, cât și în cele publicate anterior, nu atât erudiția, libertatea de gândire, gustul estetic, echilibrul compozițional, luciditatea obiectivă a judecății, spectacolul viu al personalităților, „ființa lingvistică” a celor interpretați, cât ceea ce ascunde hermeneutul, sub o retorică aparent accesibilă, în „pivnițele” Textelor critice (subliniez, N.O. nu este textolog – nu descrie doar sistemul de funcționare a textului –, ci un critic evaluator de tipul lui Eugen Simion).

NICOLAE OPREA
Cronicar întârziat –
între generații
Editura Tracus Arte
București, 2013

cronici

Cronicile, articolele și studiile publicate în ultimii ani în revistele *Argeș*, *Vatra*, *Viața românească*, *Euphorion*, *Poesis*, *Ramuri*, *România literară* etc. au fost reunite urmând o dinamică generaționistă, de prof. univ. dr. Nicolae Oprea în vol. **Cronicar întârziat – între generații**, Editura Tracus Arte, București, 2013, obligându-l pe cititorul „întârziat” (eu toată viața am fost un cititor întârziat!), în maniera bibliotecarului din *Omul fără însușiri* a lui Musil, să-și însușească/(re)creze o „*privire de ansamblu*” asupra șaizecistilor, optzecistilor, nouăzecistilor (v. **Între generații**, pp. 10 - 216) și asupra destinului literar al unor scriitori „*treceți în neființă*” (v. **Pro Memoria**, pp. 217 - 283). Predispoziția empatică, aparenta spontaneitate a selecției și orizontul de așteptare nu justifică „*ordinea preferențială*” și nici „*sucesiunea lecturilor*”, cum ar putea să sugereze o privire superficială a unui cititor „întârziat” (sur)prins în „*flagrant delict de incultură*”, care nu a înțeles că bibliologia este o știință în sine și prin sine, ce nu se confundă cu știința lecturii.

Criticul și istoricul literar Nicolae Oprea pretinde ca din întâmplare, că „*sucesiunea lecturilor*” (v. **Pretext (simple note)**, pp. 5-8) este guvernată „*pe fondul îndepărtării de obiectul carte*”, de „*timpul interior*”. Da, dar de „*timpul interior*” al celui ce iubește toate cărțile, al celui interesat de cărțile despre cărți, al celui preocupat de importanța pe care o acordă ideii de totalitate, (sugerându-ne permanent, deformație profesională firească pentru un universitar, că adevărata gândire critică trebuie să tindă către exhaustivitate), de importanța acordată în demersul critic, distincției dintre conținutul unei cărți și situarea ei în Biblioteca Babel, în condițiile unui ritm „aiuritor” al succesiunii promoțiilor/ generațiilor și al presiunilor exterioare, de ordin doctrinar, amical, generaționist, social etc.

Ajuns în „*pivnițele*”/ *subteranele* celor 45 de Texte critice incluse în vol. „**Cronicar întârziat**” am remarcat în subtext, bine mascată, angoasa și criza de inutilitate a criticului aflat față în față cu numărul incalculabil al cărților publicate. Criza criticului profesionist ce intuiește că actul lecturii unei cărți marchează întotdeauna actul invers ce se produce simultan și scapă astfel atenției: *acela de a nu citi și de a închide pentru eternitate, toate celelalte cărți aflate în Biblioteca „iluminată, solitară, infinită, inutilă, incoruptibilă, secretă”* (Borges). De aici tendința cronicarului, de a întârzi selecția, sugerându-ne implicit că orice tip de lectură, de strategie critică, de opțiune devin perfect inutile în raport cu toate cărțile ce vor rămâne pentru totdeauna necitite. Zădărnicia scriiturii inutile implică fatal, zădărnicia lecturii inutile (inutilitatea bibliotecii borgesiene). Atât scriitura cât și lectura presupun permanent drama opțiunii, încât, în terminologia lui Pierre Bayard, „*lectura este mai înainte de toate nonlectură*” (vezi Pierre Bayard, **Cum vorbim despre cărțile pe care nu le-am citit**, Polirom, Iași, 2008).

Critica științifică a echinoxistului Nicolae Oprea implică, paradoxal, particularitatea activă a nonlecturii bibliotecarului lui Musil („*Domnule general, zice, vreți să știți cum se face că eu cunosc fiecare carte? Asta sigur pot să v-o spun: pentru că eu nu citesc nici una!*”) ce-i permite eruditului universitar să găsească și apoi să caute „*sucesiunea lecturilor*” și să reușească – crede Domnia-Sa – „*ierarhizarea veridică a valorilor actuale*” (p.5). Altfel spus, nonlectura cărților rămase necitite în Biblioteca „inutilă și infinită” nu înseamnă absența lecturii. Dimpotrivă! Alegerea unei cărți din numărul infinit de apariții necitite, presupune nu doar hazard și interes profesional, acordate cu predispoziția empatică și orizontul de așteptare, ci o „selecție”, aparent aleatorie, după canoanele criticii științifice, inter- și transdisciplinare, care include simultan conținutul și situarea după reperele/ valorile (estetice, mitice, filosofice, religioase, psihologice, morale etc.) topite în operă.

Volumele anterioare ale absolutului Facultății de Filologie (secția Română – Italiană)

a Universității Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca: **Alexandru Macedonski între romantism și simbolism**, 1999; **Ion D. Sârbu și timpul romanului**, 2000; **Literatura română postbelică între impostură și adevăr** (coautor Călin Vlase), 2000; **Opera și autorul**, 2001; **Timpul lecturii. Selecție de cronicar**, 2002; **Literatura „Echinoului”**, 2003; **Magiic în proza lui V. Voiculescu**, 2003; **Noaptele de insomnie. Opțiuni livrești**, 2005; **Vasile Voiculescu – monografie**, 2006; **Sinteze critice**, 2009 reconfirmă reacția fermă și specifică a criticii universitare clujene împotriva agresivității inculturii, a nonlecturii (nu în sensul celei teoretizate de Pierre Bayard) și a ipocriei generale în ceea ce privește cărțile efectiv citite. Pentru prof. univ. dr. de la Facultatea de Litere a Universității din Pitești, lectura rămâne obiectivul unei forme necesare de sacralizare a Operei/ Ideei Operei. Erudiția și spiritul critic organizat, îi permite cronicarului, „*critica ideilor literare*” (Adrian Marino) văzute într-o/ dintr-o perspectivă integratoare ca realități concrete, vitale, „*existențiale*”, trăite și asumate. Ca și în cazul lui Adrian Marino, la universitarul Nicolae Oprea o idee asumată este totdeauna o idee vie, trăită, sincronizată cu spiritul literar național și european. Convins că orice demers critic este atacabil, deși poate fi infailibil, criticul și istoricul literar piteștean se desolidarizează de non-valoare, de opera imperfectă și-și întemeiază judecățile critice, retorice, pe argumente/ conexiuni convingătoare, pentru a oferi cititorului de carte uitată, atât „*privirea de ansamblu*” asupra operei, cât și „*ideea*” gândită în termenii unei bibliotecii borgesiene și nu în cei ai unei singure cărți.

Viziunea asupra unor cărți selectate din Operele unor autori de referință din istoria literaturii contemporane: Eugen Simion, Livius Ciocârlie, Nicolae Manolescu, Eugen Negrici, Ion Pop, Ana Blandiana, Gabriela Adameșteanu, Adam Puslojić, Gh. Izbășescu, I.D. Sârbu, Mircea Bârsilă, Gabriel Chifu, Cassian Maria Spiridon, Radu Aldulescu, Varujan Vosganian, Marin Mincu, Mircea Zăciu, Petru Poantă, Vasile Fanache etc. oferă cititorului „întârziat” o privire generală în strânsă legătură cu o privire integratoare asupra doctrinelor literare contemporane. „Biblioteca” din vol. „**Cronicar întârziat**” este locul prin excelență al cititorului infinit și al comentariului alternativ – infinit, simbolul edificator al unor discursuri suprapuse în care cartea aproape dispare sub mantaua protectoare a limbajului critic. În mod paradoxal, propriile noastre discursuri despre cărți se separă de ele, exilându-ne de Eul evaluator, operele reale ajunse pentru totdeauna ipotetice, încât cartea selectată i se înfățișează lui Nicolae Oprea ca un obiect aleatoriu, căruia i se intuiește valoarea după „*răsfoirea zigzagată*”, urmând să caute cu acribia criticului profesionist (reinventându-și permanent limbajul) în operele răsfoite, citite și interpretate, „*ceea ce permite sau interzice ceva în activitatea mea*” (P. Valéry). **Obiectul - carte** selectat aparent aleatoriu îi permite interpretului să-și interfezeze în demersul critic, viziunile estetice, poetice, iluziile intelectualului de elită, scientismul specific criticii universitare, polemica cordială, intransigența eruditului și a moralistului etc. armonizând în spiritul lui Ion Vlad, teoria cu istoria și critica literară.

De invidiat mi se par a fi, atât în acest volum, cât și în cele publicate anterior, nu atât erudiția, libertatea de gândire, gustul estetic, echilibrul compozițional, luciditatea obiectivă a judecății, spectacolul viu al personalităților, „*ființa lingvistică*” a celor interpretați, cât ceea ce ascunde hermeneutul, sub o retorică aparent accesibilă, în „*pivnițele*” Textelor critice (subliniez, N.O. nu este *textolog* – nu descrie doar sistemul de funcționare a textului –, ci un *critic evaluator* de tipul lui Eugen Simion). Admirabil și – mă repet intenționat – de invidiat rămâne spiritul de sinteză, marcă a vocației de istoric literar. Rog cititorul să observe capacitatea de sinteză și modul cum „*survolează*” interpretul, aria poeziei postbelice în **Introducere în poezia contemporană și/ sau în Sistemarea poeziei** de Eugen Negrici: „*Dintr-o postură polemică, trasează și*

aici liniile unui sistem de lectură, ordonând materia în funcție de „mecanismele poeticității” și distingând trei tipuri de poezii care: „prelucrează”, „destructurează” și „substituie”. În mare, clasificarea propusă se bazează pe „gradul implicării subiectului în obiect”. Corespunzător celor trei clase – în funcție de eul ce structurează, transfigurează ori preschimbă –, obiectul și subiectul sunt entități distincte, obiectul depinde de subiect și, în sfârșit, subiectul devine obiect. Criticul insistă asupra delimitărilor, revine stăruitor cu precizări și nuanțe, conștient de riscurile asumate în dificila întreprindere sintetică. În sprijinul sistematizării, el apelează finalmente la argumentele demonstrației analitice, pătrunzând adânc în substratul textului, îmbogățind sau modificând interpretările interioare, cu neascuns (și, în genere, nedrept) dispreț față de acțiunea „recenzentilor” care ajung în opinia sa, la simplificări sub presiunea rigorilor speciei. El utilizează, intenționat, dublul limbaj: „unul, îndeajuns de cunoscut și care aparține esteticii și stilisticii, altul – de coloratură semiotică”. (Criticul conchistador, pp. 34-35)

Cărțile-obiect incluse în vol. „**Cronicar întârziat**” mi-au stimulat amintirea-ecran, obligându-mă să mă întreb (cum va face, probabil, fiecare lector) împreună cu Montaigne (autorul **Eseurilor**), dacă o carte pe care am citit-o și am uitat-o (in)complet (exemplific doar cu trei titluri, asigurându-vă de sinceritatea mea: **Sfidarea retoricii. Jurnal german, Cartea șoaptelor și Cronicile genocidului**), și pe care am uitat chiar că am citit-o (exemplific tot cu trei titluri: **Negru pe alb, Galeria cu viță sălbatică, O panoramă critică a poeziei românești din secolul al XX-lea**), mai poate fi considerată o carte citită. Astfel cărțile răsfoite, survolate, „*citite*” de Nicolae Oprea devin pentru orice tip de lector, un antidot activ împotriva procesului ineluctabil al uitării ce ne transformă în timp, din cititori în noncititori. Acest proces fatal al uitării îl va determina pe P. Bayard să concluzioneze: „*A spune că am citit o carte este așadar mai degrabă o metonimie*”. Irepresibila dinamică a uitării transformă cărțile interpretate în amintiri aproximative, reconfigurate după orizontul de așteptare al prezentului, oferindu-i cititorului „uituc” (așa cum sunt eu!) atmosfera și Ideea generală pe care o are despre, de pildă, Nicolae Manolescu, lecturând în „**Cronicar...**”, **Trepte către „Istoria critică”** (pp. 22-28) și **Portretul criticului septuagenar** (pp. 29-33).

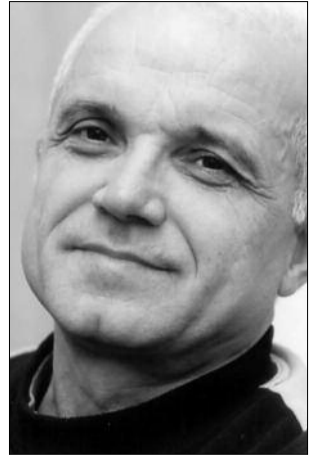
În analizele universitarului piteștean, factorul estetic (v. **Pro Memoria**, pp. 218-283) potențează bovarismul „*răsturnat, non – imitativ*” (v. **Critica universitară în două ipostaze**, pp. 16 – 21) ce se dovedește determinant în substituirea ipoteticii cărți reale de către cartea – ecran. Forța activă a bovarismului justifică/ explică proteismul „cronicarului întârziat” și capacitatea acestuia de a selecta și de a se identifica cu măștile auctoriale ale scriitorilor intrați în (in)ecuația literaturii contemporane. Fidel sieși ca orice „*cititor infinit*” și, în mod fatal, „uituc”, Nicolae Oprea poate să susțină, asemenea lui Montaigne, că în orice limbă i-ar vorbi cărțile, el le „vorbește” în limba sa. Farmecul, inefabilul și valoarea vol. „**Cronicar întârziat**” stă în ideea lecturii ca pierdere teoretizată de Pierre Bayard sau, parafrazându-l pe Eugen Simion, în triada: timpul lecturii – timpul trăirii – timpul uitării. În mod paradoxal, lasă să se înțeleagă criticul piteștean, suntem marcați definitiv nu de cărțile pe care le-am citit „cu creionul în mână”, nici de cele răsfoite, de cele despre care am auzit doar vorbindu-se sau de cele uitate, ci de cele pe care le-am recitat, păstrându-le ca niște insule din „ziua de ieri”. Rigoarea analitică, opțiunile estetice (pseudo)întârziate, capacitatea de sinteză critică, proteismul interpretărilor etc. anunță o posibilă **Istorie** a literaturii configurată „între generații”...

Primul festival Național de literatură, inițiat de USR

A apărut un festival Național de literatură, inițiat de Uniunea Scriitorilor din România (USR) și organizat de Filiala Cluj a USR (președinte, Irina Petraș). Mai exact, acest festival e proiectul lui Gabriel Chifu, vicepreședintele USR, el a inventat și turnirurile de poezie. Interesant, sunt implicate filialele USR și la turnirurile de poezie (derulate în străinătate, cu participări după criterii care mie îmi scapă). La festivalul Național au participat toate filialele (s-a anunțat că sunt 20), cu președinții lor, inițial am crezut că la Cluj-Napoca va avea loc și o ședință de Consiliu al USR (președinții filialelor fiind membri ai acestui consiliu; a avut loc numai o ședință de comitet director). Într-un fel, la festivalul național de la Cluj s-a reunit aproape „toată floarea cea vestită” a conducerii USR (și a conducerii revistelor USR). Nu i-am văzut pe președinții filialelor Sibiu (Rita Chirian), Bacău (Calistrat Costin, bolnav), Arad (Vasile Dan), Timișoara (Cornel Ungureanu; a venit Mircea Mihaies, directorul revistei *Orizont*), Tg. Mureș (Marko Bela) sau Chișinău (Leo Butnar; în schimb au sosit de la Chișinău președintele Uniunii Scriitorilor din „Republica Moldova”, Arcadie Suceveanu, însoțit de secretarul lui, N. Spătaru). Nu i-am văzut pe redactorii-șefi ai revistelor USR: *Viața Românească* (N. Prelipceanu) și *Apostrof* (Marta Petreu, amândoi invitați la FILIT Iași) sau *Vatra* (Virgil Podoabă). Festivalul Național a avut, în subsidiar, și rolul de a solidariza (sau a socializa, a reuni) structurile USR. Două zile le-am petrecut pe drumul de dus și de întors (4 și 8 octombrie), trei zile am participat la programul acestui festival național de la Cluj-Napoca. Faptul că organizatorii n-au asigurat și decontul călătoriei până la Cluj-Napoca, a obligat scriitorii invitați din București să vină „la grămadă”, cu un microbuz închiriat (e adevărat, au venit și scriitorii din București cu trenul sau avionul sau cu mașina personală sau a USR, găsind înțelegere; Dan Mircea Cipariu, președintele Filialei Poezie a USR București a venit de la Viena, în ultima zi a festivalului; au fost și scriitorii care au venit de la Iași, de la FILIT, de exemplu cei din conducerea operativă a USR, sau Ion Bogdan Lefter). Eu am venit din București la Cluj-Napoca în microbuz, am găsit loc în față (având „rău de mașină”; e culmea, când conduc eu mașina nu am acest rău; la întoarcere, a descoperit că are „rău de mașină” Radu Voinescu, președintele Filialei Critică a USR București, stând mai în spate) și am admirat îndemânarea șoferului. După nouă ore s-a ajuns la Hotelul Victoria, unde am fost toți cazați. La dus s-a mâncat (a plătit fiecare din buzunar, după dorință) la Sibiu, în centru, la întoarcere, pe Valea Oltului, la pensiunea „Balta Verde”. În microbuz, să văd dacă-mi amintesc, erau Aurel Maria Baros, președintele Filialei Proză, Horia Gârbea, președintele Filialei Dramaturgie, Victor Gh. Stan, președintele Filialei Literatură pentru Copii, N. Oprea (luat și lăsat la întoarcere lângă Pitești), președintele Filialei USR Pitești, Corneliu Antoniu, președintele Filialei USR Sud Est Galați-Brăila, apoi Dan Cristea, director revista *Luceafărul de dimineață*, Marian Drăghici, adjunct la *Viața Românească*, Sebastian Reichmann, Riri Manor din Israel, Răzvan Voncu, D. Ungureanu; Peter Sragher, președintele Filialei Traduceri a venit cu trenul; la întoarcere a venit cu microbuzul și Ioan Groșan). Organizatorii festivalului național (Irina Petraș, secondată de Doina Cetea; moderatorii au fost Ruxandra Cesereanu, Daniel Cristea Enache; ghid prin Cluj-Napoca – Lukács József) au fost admirabili. Mapa Festivalului, predată fiecărui participant, a fost și ea o probă de generozitate (invidiez setul „Rondul poezilor”, editat de Eikon, cu cărți poștale cu poeme ale clujenilor însoțite de picturi din Muzeul de Artă clujean, muzeu cu lucrări de vis). Duminică, 5 octombrie s-a deschis Festivalul Național de Literatură, la Muzeul de Artă – Irina Petraș a anunțat că sunt 100 de invitați. Primarul Emil Boc a amintit că municipiul lui e în competiție pentru obținerea titlaturii de Capitală culturală europeană. N. Manolescu, președintele USR a făcut apel la ministrul Educației să reintroducă limba latină

în liceu și a cerut scriitorilor să fie și luptători, nu numai lucrători (a amintit și de legea finanțării revistelor literare, care nu e votată de Camera Deputaților, după ce a fost votată de Senat, fiindcă parlamentarii sunt în vacanță electorală; amintește de faptul că parlamentarii-scriitori Traian Dobrinescu și Varujan Vosganian s-au zbatut și pentru schimbarea legii timbrului literar) și s-a întrebat: ce-ar fi literatura română fără reviste? „Eu mă informez din revistele literare, ar fi o nenorocire fără ele, niciodată nu s-a făcut literatură fără reviste”. A amintit de faptul că rar se mai fac noi achiziții de cărți la bibliotecile publice, că o carte costă cât un kil de teamea sau un pachet de țigări – și că (o spune cu sinceritate N. Manolescu) criticii nu mai citesc. A urmat un recital de poezie selectiv (Varujan Vosganian, Gabriel Chifu, Horia Gârbea, Arcadie Suceveanu, LIS, Ioan Moldovan, Gellu Dorian, Ion Pop, Riri Manor, C.M. Spiridon, Adrian Alui Gheorghe, Sebastian Reichmann, Corneliu Antoniu, Dinu Flămând, Peter Sragher, Traian Ștef, Jean Radu Văcărescu, Horia Bădescu, Victor V. Stan, Marian Drăghici, împănat cu impresii ale unor critici prezenți – Dan Cristea, V.S. Dâncu, Mircea A. Diaconu). După-amiază, la Cazinou, în Parcul Central, a continuat recitalul scriitorilor prezenți (nu le-am mai notat numele la toți, pe mulți necunoscându-i; între cei ce au citit la început: Gabriela Adameșteanu, N. Leahu, Gh. Schwartz, Petre Tănăsoaica, N. Spătaru, Mariana Bojan, Alexandru Vlad, Vasile Igna, Doina Cetea, G. Vulturescu, Radu Mareș, Ioan Matiuș, Ioan Nistor, Marcel Mureșanu, Adrian Popescu, Hanna Bota, Ion Cristofor, Mircea Muthu, Ioan Pinteș) și impresiile criticilor prezenți (președinți de filiale: Gabriel Coșoveanu la Craiova, Angelo Mitchievici la Constanța, Adrian Lesenciu la Brașov; apoi Răzvan Voncu, Radu Voinescu, Ștefan Borbely). Curioasă discreția lui Ion Mureșan. De afară s-au mutat înăuntru, în Cazinou, unde eu n-am mai intrat. În orice caz, i-am văzut printre noi și pe distinsii Irina Horea și Silvia Kerim. Pe Minerva Chira (o pasionată originală, îi place să stea printre scriitorii și-a plătit camera la hotel, să fie prezentă la acest festival), N. Pădureanu, de la Craiova, Florica Bud, Mircea Popa, Constantin Cubleşan, Al. Zota, Al. Jucan, Constantina Buleu sau Eugen Cojocar... Luni, 6 octombrie, „Festivitatea Lobo Antunes (Aula Magna a UBB)”, la care n-am participat – eu am ales „plimbarea prin Clujul vechi”, ghid: Lukács József (istoria Clujului e fascinantă, mai ales la nivel etnic și al construcțiilor lăsate de confesiunile religioase). După-amiază, de la ora 16, în aceeași aulă a Universității Babeș-Bolyai, colocviul „Revistele literare de azi pentru mâine”, care a început cu „Momente aniversare”: *Steaua* 65, cu Adrian Popescu și Aurel Rău (cu o neobișnuită ridicare în slăvi a lui A.E. Baconky; „gloria Stelei o face poezia – mai puțin avangarda”; textele lor aniversare citite au ocupat tot timpul, punând la încercare răbdarea celor prezenți); *Apostrof*, *Poesis*, *Euphorion* 25, cu o scrisorică trimisă de Marta Petreu (și citită de Lukács József; a amintit de „conștiința de sine critică a literaturii noastre”, recunoscută în revista sa), George Vulturescu („la Satu Mare nu s-a născut nici un poet, provincia e nămolosă”), Dumitru Chioaru („279 de numere tematice, revista *Euphorion* a apărut o dată cu *Contrapunct și Interval*”). Irina Petraș a subliniat că „Almanahul literar” se confundă cu Filiala din Cluj a USR – și a înmănat diplome revistelor aniversate. Studentii au fost invitați să iasă din Aulă. După care N. Manolescu a ținut un discurs („s-ar putea să avem reviste pe alt format decât pe hârtie, dar nu cred că se va renunța la formatul pe hârtie; audiovizualul nu vrea să audă de literatură, deși prin literatură se poate unifica mentalitatea, ideea de solidaritate și respect reciproc; degeaba e literatura tolerantă, au apărut tăietorii de capete; altfel, e un teritoriu neconcurențial la reviste, efortul de a le scoate e enorm, n-avem centre de difuzare, nici hoți de tablouri n-avem, fiindcă n-avem piață; eu nu iubesc deloc internetul, fiindcă n-are spirit critic”), în care a tras și concluziile festivalului („să menținem o stare de spirit voioasă, într-o

societate a urii; literatura nu e un bun de piață, ci o valoare; prestigiul scriitorilor a scăzut, ideea de vizibilitate? Cine-i cunoaște pe scriitorii? Ce mai e și asta, literatură? Trebuie să ridicăm nivelul literaturii, trebuie să facem și noi, cei de azi, un canon”). Dar revistele se citesc și în format electronic, a atras atenția moderatorul Ruxandra Cesereanu. A vorbit și Traian Dobrinescu: „sunt de 20 de ani liberal, legea finanțării revistelor va prinde bugetul țării pe anul viitor, de la 1 ianuarie 2015 va fi aplicată; va fi funcțională și legea timbrului”. Membrii Comitetului Director al USR au ieșit din sală (ei sunt în mare parte și directorii de reviste – *România literară*, *Convorbiri literare*, *Orizont*, *Steaua*). Motiv să fie închisă dezbateră – deși în sală, în afara celor pomeniți, erau reprezentanți de la revistele *Tribuna* (Claudiu Groza, Ioan Pavel Azap), *Echinox*, *Helikon*, *Mișcarea literară* (Olimpiu Nușfelean), *Nord literar* (Săluc Horvat), *Caiete Silvane* (Daniel Săuca), *Familia* (Traian Ștef, în afara directorului Ioan Moldovan), *Discobolul* (Virgil Todeasă, directorul Aurel Pantea, care e și președintele Filialei Alba a USR), *Conta* (Adrian Alui Gheorghe)... În Aulă l-am văzut și pe Alex Goldiș. Din păcate sunt mulți alți scriitori prezenți, pe care eu nu-i cunosc (în lista oficială, la participanți erau și Elena Abrudan, Ioana Bot, Corin Braga, Dumitru Cerna, Florina Ilis, Laszlo Alexandru, Gabriela Lungu, Rodica Marian, N. Mocanu, Ioan Pop-Curșeu, Ilie Rad, Călin Teuțișan, Sanda Tomescu-Baciu, Mircea Vaida-Voevod). I-am văzut și pe Ovidiu Pecican, Vasile Gogea (intrigat că n-a fost invitat la acest festival național de literatură; era în schimb invitat la Festivalul internațional de Carte), Mircea Măluț, Maria Pal, Ioan Cristescu, Pavel Șușară, G. Volceanov. Marți, 7 octombrie 2014, în a treia zi de festival, „desant scriitoricesc” la facultăți și licee (repartizarea a fost făcută de organizatori) – eu, la Liceul „N. Bălcescu” (la o sală de festivități plină, cu elevi care intrau și ieșeau tot timpul), cu Mircea Petean (moderator: „suntem mai multe generații aici”), Ștefan Borbely („în Cluj sunt 300 de scriitori vii”), Horia Gârbea („autorul e determinat, degeaba se crede Dumnezeu, poezia e o răbufnire”), Adrian Lesenciu (e militar, mă mir), Constantina Raveca Buleu (despre ezoterismul românesc), Riri Sylvia Manor („după 40 de ani scriu în limba română”) și Mariana Gorczyca („eu primesc mesaje, sunt captată la altă dimensiune”). Plus Andreea Hedeș, poetă din Cluj. Fiecare s-a dat în spectacol după propria voință, prezentându-și biografia, citind poezie sau proză sau conferențiind. „Aveți grijă că LIS ține un jurnal”, spune Mircea Petean (patronul editurii Limes, care mai mult locuiește în Italia). O profesoară (gazdă nouă, acum) a atras atenția elevilor: „Aveți scriitorii adevărați de față, adică vii!” Au urmat, de la ora 14,30 la 17,30 în Piața Unirii – la statuia lui Matei Corvin, „Scriitorii pe scenă”: lansări de carte-maraton pe scena Festivalului Internațional de Carte Transilvania (între ele, Răzvan Voncu, cu „O istorie literară a vinului în România”, s-a lăsat cu o degustare de vinuri). Aici s-a vernisat și Salonul de toamnă al scriitorilor plasticieni ai Filialei Cluj. În sfârșit, pe scena mare (când vremea se răcise simțitor și ne-ar fi trebuit paltoane pe noi) s-au decernat Marele Premiu al FestLit Cluj 2014 (Gabriel Chifu, pentru romanul nu demult apărut, „Punct și de la capăt”) și Marele Premiu al Festivalului Internațional de Carte Transilvania (Antonio Lobo Antunes, omagiat și de Mircea Martin, venit de la Cluj, alături de Dinu Flămând, traducător sau de ambasadorul Portugaliei). A primit Premiul „Columb” (pentru noutatea perspectivei) și Ștefan Borbely, pentru „Civilizații de sticlă”... Am revăzut Cluj-Napoca, senin. A fost o încântare să mă plimb de unul singur (eu n-am „simpatizat” cu nimeni îndeaproape) prin centrul municipiului, prin Parcul Central (în care cădeau castanele cu zgomot și un tânăr cânta pe o bancă la „nu-știu-ce”, un instrument în formă de farfurie zburătoare), sau pe B-dul 21 Decembrie 1989, unde am citit pe pereți, scris mare: „Afară cu FMI din țară!” sau „Tu ce faci de Apocalipsă?”

Liviu Ioan Stoiciu

Fiecare s-a dat în spectacol după propria voință, prezentându-și biografia, citind poezie sau proză sau conferențiind. „Aveți grijă că LIS ține un jurnal”, spune Mircea Petean (patronul editurii Limes, care mai mult locuiește în Italia).

Alexandru Roșu

Alexandru Roșu s-a născut la Arad, în anul 1986. A urmat cursurile Facultății de Litere, Istorie și Filosofie ale Universității de Vest din Timișoara, secția Română-Engleză. A absolvit apoi Masterul de Comunicare Interculturală al aceleiași facultăți. În prezent, este masterand al Universității din Aarhus, Danemarca, unde

studiază Semiotică Cognitivă. În 2012, a debutat la *Tracus Arte* cu romanul *Sinucigașii fumează întotdeauna Pall Mall*. În anul următor, debutează ca poet în *Arca*. În 2014, publică un alt grupaj de poeme în *Tribuna*. Despre Alexandru Roșu au scris Lucia Cuciureanu și Gheorghe Mocuța.

Colorado

Tatălui meu

scoate-mi fașa asta de pe mine
vreau să număr mâinile rupte

salonul aducea a bătrânețe
părea că de aici
își face moartea cumpărăturile

doi nebuni dansau vals
pe *everybody hurts*
alți patru jucau poker pe țigări
șifonate

aveam o plasă
cu o pijama albastră
spumă de ras
mai multe lame
de unică folosință

numele: spitalul de boli
nervoase
etajul: doi
ferestrele: cu gratii
pacienții: cu ficatul în buzunar
afecțiuni: epave

am ieșit în curte
viața e politică și fotbal
în mare parte

îmi spune
cu ronaldinho suntem unșpe
am fost cu *soldatul universal* la
cimitir

la un moment dat
a început să schelălăie
vedeam în spatele meu
doi zei-giganți
blonzi
cu părul până la umeri
bărbatul
a venit să mă trântescă
la pământ
am căzut într-o groapă
să-i zici la mă-ta
să stropească cartofii

Biroul nopții

respirăm
brațe
orgii crescute
din atingeri accidentale
cuvinte rostite
pe octave joase
greieri
dând nas în nas
cu tăcerea

e posibil
ca într-una din zile
să nu mai întâlnim
dimineața
pentru că luna
a decis
să facă ore
suplimentare

Adormirea pruncilor

în fiecare om
e un copil
stă pe întuneric
se ascunde
în colțuri
când mănâncă
o face pe ascuns
printre suspine

în fiecare dintre noi
e un copil
cu vânătăi pe obraz
cu picioarele rupte
când încearcă să zâmbească
o face dureros
pentru că are buzele umflate
când deschide ochii
o face timid
cu frică

în fiecare bărbat
e un copil
ce-și mușcă pumnii
și-și construiește trist
un acoperiș
o pajiște
o mașinărie fantastică
de zbor
când se joacă
o face în triunghiul
dintre picioare și genunchi

în fiecare femeie
e un copil
acoperit cu blănuri
sufocat de haine
transpiră
când iubește
se agață de orice tată

în fiecare copil
e un copil
ce-și ține respirația
ca să nu crească
în captivitate

când se întâlnesc
copiii din noi
se joacă
râd
dorm împreună
ei știu că noaptea lor
va fi lungă
și că vor fi treziți mereu
de zgomotul și furia
celor mari

Bolnav de așteptare

sugrumam ceasul
cu privirea
nu știam în care mileniu
să te aștept

când au spus
în cele din urmă
că timpul se va sfârși
am răsuflat ușurat
am luat o gură de apă
am stins țigara
și am început să respir
rar
ca și când nu ar mai fi avut
importantă
când voi expira

ceva tot ticăia în mine

imens
umplut de așteptări
aș fi vrut
să te văd
să fiu
să-ți ating brațul
să scot un sunet alb
să-ți mușc ușor părul

apoi visele se răsturnau
ca și cum ar fi fost turnate
cu betoniera
doar că refuzau solidificarea
dimpotrivă
parcă se încăpățâneau să prindă
forme efemere
le plăcea evaporarea
se strecurau printre degete
printre rafale de vânt
printre picături de ploaie
și smocuri de gând

ș-atunci?

ce s-ar fi întâmplat
dacă nu Penelopa
ci Ulise ar fi așteptat
tăcând
ascuțindu-și sabia
ca iarăși
să o curețe
de sânge
noapte de noapte
ca și cum războiul lui
ar fi fost veșnic?

Unei femei

strigăm pe buze timpurile
ce ne despart
de o iubire sau alta
ca și cum fiecare
am fi doar haina
unei nevoite îmbrăcări

urlăm clipele de singurătate
din toate mădulele
că ne-am urât de noi înșine
și știm prea bine
că ne plouă frunțile
cu gândurile
îmbrățișării

aștept să construiesc femeia
de la tălpi și glezne
cu toată făptura spre cer
o salcie un bonsai
un cais înflorit
cu amprenta sărutului
în sânge

Mărturisile unui danez în timp ce înghițea gaz

petrec cel mai mult timp
într-o piramidă
păzită de garzi în uniforme de
extraterestri
parcă mă văd urmărit mereu
prin miile de locații
extrapământene
de farfuriile dresate ca niște
câini

nu-mi e de ajuns să fiu ceea ce
sunt
am șapca mea albastră și multe
mingi
ce mi se rostogolesc prin cap

s-ar putea să fie pușcăriile
de vină
sau doar prea multă doză
de libertate
înțeleasă aiurea
întotdeauna mi-am numărat
libertatea în plante
crescute acasă

niciodată nu pot înțelege cum
se trăiește
ce poți face cu această imensă
plictiseală
numită viață
dacă aș avea un stâlp
l-aș decora cu artificii
dacă aș avea un câine
l-aș învăța să fumeze haș
nimic pe lume nu e mai laș
decât gândul
de a face ceva
când lumea și-a pierdut
repererele

eu stau cu spray-ul meu de
încărcat brichete
și-mi fac de cap
într-o seară de sâmbătă
deși am spume la gură
pot spune în sfârșit
că moartea nu mă mai
însălmăntă

Patricia

nu se face floarea tămâioasă
nici gândurile nu se prefac în
viespi sticloși
mă reped să văd cât e ceasul
din viață cât am mai dormit
cât am mai crescut sub
plapumă
câtă ninsoare s-a mai depus pe
trotoare

nu-mi e timpul îndeajuns
să mă gândesc la părul tău
s-ar putea spune că-mi aduci
mireasma
unei priviri
Varșovia - crescută de flăcări

nu te am în gând
ci doar adorm cu tine
ca și cum te-ai crește pe
dedesupt
te-ai atârna în mine
ca plantele agățătoare

nu e nimic mai frumos
decât femeia frumoasă
iar aceasta deseori mă pune pe
gânduri

mă face să privesc în ochi
să jupoi realități din visele mele
ca și cum m-aș fi făsticit
să te invit la o cafea
într-o stație de autobuz
pe o furtună de zăpadă
privind cum apun pe pistă
ultimii bicicliști
pierduți în troiene

Seara

nu-mi poate fi cerul mai
aproape
decât atunci când în somn
îmi crește zâmbetul tău sub
pleoape

**întotdeauna
mi-am
numărat
libertatea în
plante**

**crescute
acasă**

**niciodată nu
pot înțelege
cum se
trăiește**

**ce poți face cu
această
imensă
plictiseală**

numită viață

Un festival

Un festival
Al florilor de câmp
E în pregătire
Pe o pajiște
Aparținătoare

Edenului

Ideea este
A unui prinț...
Și îi cheamă
La sărbătoare
Pe pământeni
Ce nemuritori
Voiesc
A rămâne.

Trenurile

Trenurile
Trec
Învăluite în frig.

Trenurile
Se aleargă
Pline de dor.

Trenurile trec
Încărcate
Cu vise.

Trenurile
Nu mai trec...
Au fost
Învase!

Ca să faci dovada

Ca să faci dovada
Iubirii
De patrie,
E de ajuns
Să constați
Că semenul tău

A murit de foame

Apoi să gândești
Pozitiv...
Cum că omul
Avea
Gând
De o înmormântare
Aleasă.

Și-n ceruri

Îngerească
Și-n ceruri
Și-n gânduri
Păgâne
Și-n războaie
Și-n răzvrătiri
Și-n iubire
Și trecând
Chiar prin geruri.

Îngerească
Muzica
De pe buzele
Muzelor
Zeilor
Acestia.

Copiii noștri

Departa,
Copiii noștri
Nu au timp
Să ducă dorul
De casă.

Călătoria lor
E cărarea
Ce duce departe...

Undeva,
Un drum
Poate fi
Împlinirea
Micului vis...

De unde,
Drumul spre casă
Să le fie la îndemână.

Sensibile pregătiri

Urmă de fiară
Pe pragul
Cazinoului.

Păsări negre și lașe
Prin preajmă,
Bătăi războinice
De aripi,
Femei după toate
Așteptările
Clientelei de față;
Muzicanți
De strânsură
Cu un brav repertoriu
De capelă...

Ruleta
Se-nvârte,
Se câștigă,
Se înaintează
În noapte.

Mai încolo...
Sensibile pregătiri
De război.

Povești despre curtezane

Povești
Despre curtezane
Pot fi citite
În scrierile
Zeilor,
Pot fi văzute
Pe pânze pictate
De către aceiași zei.

Povești despre oameni
Pot fi citite
Și în scrierile
Extratereștrilor
Antici
Și moderni.

Fiecare

Fiecare
E îndreptățit
Să aștepte
Pentru ca viitorul
Să-i bată la ușă.

Cei flămânzi nu trebuie să aștepte
Nimic...

Ziua de mâine
Le e dată
De nepăsarea noastră.

Este

Ca o privire
Pe fereastră
Este,
Ca o descindere
În mijlocul unui vis
Ce ai vrea
Să nu se mai termine.

Este
Ca o lume
Care nu seamănă
Cu lumea aceasta.

Este, nu este
Chiar o poveste.

Se va întâmpla

Ce se va întâmpla
În secunda următoare
După ce ai plâns
În țara ta?...

De ești om obișnuit

Vei putea
Plânge
Din nou!

Când moare lumea

Când moare
Lumea
Se schimbă rânduielile
În purgatoriu
Și în rai.

În iad
Se muncește
Mai mult...
Ierarhiile fiind
Oarecum
Schimbate.

Eterna luptă
Între extratereștri
Și foștii pământeni
Se cheamă
Simplu:
Război.

Războiul
Sigur că se duce în tranșee,
Pe front,
Dar și în virtual.

Uneori,
Când moare lumea,
Nimeni
Nu moare.

De-o vreme

De-o vreme
Satul
Își sprijină
Bătrânețile
Pe umerii
Celor
Duși.

Ulițele lui scufundate sunt
În uitare.
Cărările duc,
Nu de ici-acolo,
Duc spre departe...

Dar un prinț
Mai vine pe aici,
Se declară iubit
De mierle,
De cocoșul de munte,
De floarea de colț...

Înconjurați și ei de lfori de câmp,
Niște tineri
Zei
Îl urmează pe prinț:

Dorm în fân,
Aleargă printre stele,
Visează...

*Ruleta
Se-nvârte,
Se câștigă,
Se înaintează
În noapte.*

*Mai încolo...
Sensibile
pregătiri
De război.*

Ippolit SOKOLOV (1902–1974)

În prezentarea și traducerea lui Leo BUTNARU

Spre sfârșitul celei de-a doua decade a lunii octombrie a anului 1921, la Muzeul Politehnic din Moscova se desfășura (ciudată s-ar părea, azi) „Trecerea în revistă a tuturor școlilor și grupărilor poetice”. Cu declarații, manifeste și recitaluri se perindară neoclasicii, neoromanticii, simbolistii, futuriștii, imagiștii, neoakmeiștii, prezentiștii, nicevokii (*nimicniciștii*), eclecticii... Din partea expresioniștilor au fost anunțați Ippolit Sokolov și Serghei Spasski. Astăzi, citind versurile lui Sokolov, îți dai seama că este vorba de un expresionism de evidentă pledoarie avangardistă, în punctul 5 al „Cartei expresionismului” spunându-se: „Noi, expresioniștii, nu desconsiderăm pe nimeni din predecesori. Însă numai imagismul, cubismul sau ritmismul ne sunt sufocante. Dorim să unim activitatea tuturor fracțiunilor futurismului rus. Expresionismul înseamnă sinteza întregului futurism”. Carta (din 1919) e semnată de I. Sokolov. La acel moment poetul avea 17 ani și chiar lui i se datorează apariția termenului „expresionism” în literatura rusă. Însuși protagonistul spunea: „Expresionismul s-a născut în mintea lui I. Sokolov, taina botezului având-o la 11 iulie 1919 pe estrada Uniunii Poetilor din întreaga Rusie”.

MONA LISA

Eu eram cel care trimiteam telegrame din opt cuvinte:

„Paris. Luvru. Mona Lisa. Sunt îndrăgostit de tine”.

Lingându-mi în spectru de curcubeu buzele pe cornișa genelor obrazilor ei de atlaz scoase din ramă doar unul trupul de morsă. Cu mare grijă, ca pocnitura între degete, el e tănuț în coșul inimii sub fundul dublu.

CARNEA DE VITĂ A BUZELOR

1
Se despletiră genele, ca un stejar.
Prin laguna pieptului tău
Alunecă gondola buzelor mele
Stăvilite de zăgazul cuvintelor.
Neascultătoare cuvinte: pe buze făceau
tumbe
Ca niște căței orbi.
Precum Novalis, încasez lovituri
Cu vergelele cuvintelor.

2
Cu pantofiorii buzelor lipăit-am
Pe dușumeaua pieptului dumitale.
Dragostea o voi scoate ca pe un dinte,
Inima o voi spoi.
Buzele pocneau precum castanietele,
Gura dumitale-nchisă strâns
Ardea ca un primus.
Cu baioneta genelor înțeapă, mai înțeapă.
Iar în minte – cuvinte de cine știe unde:
„...spirit, mus...”

PARISUL

Cerul e tandru ca visul lui Samain*.
Sena salivează cu țiteiul lătăreț
Lunecos precum cuvintele-n șanțulețul
piciorului de vers.
Pe dale vântul împrăstie agrafe.
Prin canioanele străntelor bulevard
Pășii vântul nervos, fluturându-și coama.
Inima, asemeni croitoresei, bate – nu-i
imput nimic.
Dimineată nu înghiți două capsule.
Ai asfaltului pantaloni călcații la dungă,
Sconcul ierburilor din pădurea Bulogne,
Pieptul cuiva mai gingaș ca cerul de peste
Malta,
Pieptul altcuiva – ceva mai ridicat decât
Nivelul mării la Odessa.
Însă coada de păun a genelor
Se desfăcu, precum evantaiul degetelor lui
Van Gogh.
Turnul Eiffel nu e decât o seringă prelungă
Cu 606 în mâinile lui Dumnezeu.

În intestinalele subțiri ale metropolitanului
Fierbe terciul miilor de trupuri.
Locomotiva are fruntea lui Hippolyte Taine.
Camizolul său de oțel e transpirat la
subsuoari.

Are coapsele ca ale unei mârțoage – toate-n
spumă.

Ah, de ce în parcul Tuileries
Prin anusul caselor ies excrementele umane
Învârtoșate, ca după constipație?

* Albert Samain (1859–1900) – poet francez, prima
carte a sa fiind „Au jardin de l'infante” (1893).

PE TEMA PATULUI

Sufletul meu nu e, firește,
Toaletă pentru dame.
I. Sokolov. *Toaletă pentru dame*

Precum un mărunt hoț prin tramvaie,
Furai sărutul de pe buzele buzunarului.
Presiunea sărutului deja e prea obraznică
Și zâmbetul tău ca citul – asprimea
bumbacului.

Cuvintele sonore nu poartă pintoni, nu.
Sâni înclinații – ca acoperișurile planează.
Genele zburară ca niște perdele
Și privirile ca șoarecii se iviră-n amiază

Dintr-o gaură mică. Iar gura ta –
E peșteră azurie pe insula Capri.
Cuvintele se vor scurge prin aortă,
Însă mușchii buzelor nu vor slăbi.

POETUL

Poeții își lasă cuvintele
Precum la Zenkevici boii excrementele.
Ippolit Sokolov, *Alphonșii frumuseții*

Creierul meu – casă de toleranță.
Fantezia mea – prostituată:
Serile hoinărește pe bulevardul Tver
Ridicându-și fusta la limită.

Craniul meu – cameră comodă.
Ea își primește clienții chiar aici.
Iată așternutul răvășit...
Firea mea – pat somnoros.

Și de la fiecă nouă clipă
Parcă de la orice nou musafir
Dânsa pretinde-o sută de ruble: că doar
Croitoreasa și ei îi va cere socoteală.
(1919)

DESPRE MOARTE

Iar zilele fug, precum stâlpii de telegraf,
Expresul se va apropia de bătrânețe,

Însă, ca șeful de stație,
Dumnezeu nu mă va întâmpina.

(1919)

DESPRE SINE

Astfel cum, la bătrânețe, țarul Alksandr
Întâiul

Devenise starețul Feodor Kuzmici, îmi zic,
De ce la o adică eu, Ippolit Sokolov,
Întinzându-mi nervii în rânduri pentru
vreo 30 de cărți

Despre nimic,
Nu m-aș gândi să ating la vreo cincizeci-
șaiszeci de ani?

N-oi mai avea ochi să văd mixturile,
prafurile și dieta

Și duce-m-oi undeva în Siberia sau
Murom –

Căci mare e lumea,
Iar ziarele vor scrie despre moartea unui
eminent poet
Sau așa ceva.

(Februarie 1920)

BUZELE

Buze umed-mustoase,
Ca zemosul cu o felie tăiată,
Și odată cu miezul printre dinți
Cad semințele cuvintelor...
Dar, de altfel,
Nu despre aceasta e prezenta temă ne-dată.

Buzele mele – ugere lăsate,
Să le mulgi, să le tot mulgi – și vor curge
Cuvinte – destul.
Iar buzele tale, ca un zemos crăpat,
Aruncat de pe-o barjă în tulumul văluros al
râului.

(Mai 1920)

OCHII EI

Pe bara sprâncenelor, pe sârma nervilor
Se clatină trupșoare vinete de pupile
moarte...

Voi credeți că eu aș lua doar înălțimea
barierei cuvintelor,

Dar nu, aceste cadavre cu genele voastre
vor fi încoronate.

În pupile văzul se vede înfipt ca bățul,
Pasiunea învăluie ochii, ca ceața orașul
Londra,

Veți bate din pleoape, ca aripile speriatei
stâncuțe,

Însă nicidecum nu veți reuși a zbura.
(August 1920)

Astfel cum, la
bătrânețe,
țarul
Alksandr
Întâiul

Devenise
starețul
Feodor
Kuzmici, îmi
zic,

De ce la o
adică eu,
Ippolit
Sokolov,

Întinzându-mi
nervii în
rânduri
pentru vreo
30 de cărți

Despre nimic,

Nu m-aș
gândi să ating
la vreo
cincizeci-
șaiszeci de ani?

Evgheni Evtusenko

În traducerea lui Ștefan DIMITRIU

ALB

Fereastra da către copacii albi,
Profesorul privea copacii albi,
La nesfârșit privea copacii albi
Și creta-n mâini o frământa de zor.
E-atât de simplu – reguli de-mpărțire!
Dar le-a uitat – chiar reguli de-mpărțire!
De necrezut – da, reguli de-mpărțire!
Pe tablă, sunt greșeli. Ce-ngrozitor!

Cu toții, azi, în bănci ședem mai altfel
Și ascultăm și chiar privim mai altfel
Și altfel n-am putea decât tot altfel,
Să-i sufle careva – ar fi păcat.
Soția lui plecată e de-acasă,
Nu știm de ce o fi plecat de-acasă,
Nici nu știm unde-o fi plecat de-acasă,
Atâta știm – că-i dusă, c-a plecat.

În hainele-i – nici noi și nici moderne,
Așa cum sunt – nici noi și nici moderne,
Mereu la fel – nici noi și nici moderne,
La garderobă el a coborât.
Și-n buzunar își caută tichetul:

“Unde l-am pus?
Nu-mi mai găsec tichetul!

Mai știți cumva dacă mi-ați dat tichetul?”
Și-și freacă fruntea, tare mohorât.

“Ei, uite-l! Pare că îmbătrânesc!
Da, tanti Mașa, chiar îmbătrânesc!
N-ai ce să-i faci! Nu vezi? Îmbătrânesc!”
Și ușa geme-o clipă... Uite-l, nu-i!
Fereastra dă spre cei mai albi copaci,
Către frumoșii, strașnicii copaci,
Dar nu ne mai uităm către copaci,
Tăcuți, privim cu toții-n urma lui.

Iar el se duce, neîndemânatic,
Încovoiat și neîndemânatic,
Parcă sleit de neîndemânatic,
Sub fulgii mari și calzi ce cad pe-alei.
Și-a devenit, ca și copacii, alb,
Asemenea copacilor de alb,
Precum copacii, tot așa de alb,

Că nici nu se mai vede printre ei.

INVIDIE

Invidiez! Aceasta-i taina. Tandru,
Să v-o mărturisesc, abia cutez.
Știu, undeva trăiește-un băiețandru
Și-n tot ce face, îl invidiez.

El știe să se bată cu ardoare,
Mai curajos ca mine, mai șiret;
În râsul lui, descopăr o savoare,
Pe care eu o consumam discret.

De zgaibe și cucuie-i plin, firește,
Și nu ca mine,-ntreg și spilcuit.
Citind, săream pe rupte. El citește
Pasajele pe care le-am sărit.

Onest va fi și tare precum steiul,
Biruitor în lupte și-n idei,
Și unde eu îmi domoleam condeiul,
El va lupta cu asprul său condei.

El va-nfrunta tot ce-i va sta în față,
Neezitănd, ca mine, fără rost,
Și-și va păstra iubita pentru-o viață,
Pe când, statornic, eu nicicând n-am fost.

Surâzător, îmi voi ascunde-n mine
Invidia, tembel și ipocrit:
“Nu-s toți la fel. Există, știm prea bine,
Și câte-un ins mai altfel întocmit”.

Dar în zadar va fi orice-ncercare
De a-i veni invidiei de hac;
Nu-l pot uita pe băiețandru care
Va face tot ce n-am putut să fac.

FERICIREA

Susure trifoiu-n lunca beată,
Vântu-n pini vuiască-amețitor,
Tot nu voi putea să uit vreodată
Că și eu va trebui să mor.

Dar un pui beteag plâns de puștime
Îmi va da deodată de-nțele
C-a muri e totuși o cruzime,
Față de prieteni, mai ales.

N-are preț viața fără moarte,
Nu pierim ca apa în nisip;
Cei ce vin, pe cei plecați departe,
Să-i înlocuiască nu e chip.

Cât de cât, la toate-am luat aminte,
Nu degeaba pumni am încasat –
Credem c-am uitat ce-aveam în minte,
Dar păstrăm în minte ce-am uitat.

În pruncie, neaua ne răsfată,
Dealuri verzi dau tinereții rost.
Tot atâtea vieți sunt într-o viață,
Câte mari iubiri în viață-au fost.

Din atâtea vieți din lumea asta,
Tainic, parte am făcut și eu,
Și-am văzut cum își atrag năpasta
Cei ce fericiți s-ar vrea mereu.

Împrejurul ei privind orbește,
Fericirii multe i se-ascund;
Dureros, necazu-n jos privește
Și de-aceea-i, poate, mai profund.

Imprudent, am vrut și eu, odată,
Să mă cred în viață fericit.
Doamne, ce pretenție ciudată!
Bine-mi pare că n-am izbutit.

Oameni, vă iubesc precum mi-i firea
Și vă iert greșitul vostru drum.
Fiindcă nu mai caut fericirea,
Fericit am devenit acum.
Fericirea-și ține-n sus cătarea,
Sumburu e necazul, ca un beci.
Fericirea are-n ea trădarea,
Dar necazul nu trădează-n veci.

Tot ce-aș vrea – pe buze,-n neființă,
Dulcele trifoi să-l simt arzând.
Tot ce-aș vrea – infima-ngăduință
De a nu muri de tot nicicând.

FLOAREA DE CARTOF

Iubesc nespun, în câmp, pe-alee,
Dumnezeeștile-azalee,
Și lăcrămioare, și-albăstrele.
Detest parfumurile grele,

Ce pervertesc aroma vie
A florilor, căci n-au în ele
Decât o chimio-poezie.

Dar, fără prefăcătorie,
Eu, florii de cartof, curate,
Îi sunt adevăratul frate.
Mi-i dragă, căci miroase-a glie,
Și nici nu i-au putut abate
Esența-n înșelătorie.

NOPTILE ALBE ÎN ARHANGHELSK

Noptile albe doar un “poate” sînt,
Te tulbură ceva, ciudat și blînd,
Lumini din soare ninse sau din lună...
De-un dor purtați, de bucurii uitate,
Prin albu-Arhanghelsk,

prin Marsilia, poate,
Tineri matrozi pe cheiuri pașii-și sună...

Dau fetele-ale-mbrățișării prețuri...
Ca bărci alunecate printre ghețuri,
Pe sub sprâncene, ochi umbroși le joacă.
Sirenele nu le vor spune când
Să-și depărteze gura, tremurând;
Poate că nici nu trebuie s-o facă...

Peste catarge, pescărușii țipă,
Poate că rîd, poate că plîng o clipă.
Unei femei, ca celelalte toate,
Un marinar îi dă o sărutare.
“Dar numele?” – “Ce importanță are?
Poate-i acesta, dar și altul, poate...”

Iată-l pe vas. Emoția-l sufocă:
“Poate ți-aduc o blană grea, de focă!”
Dar, pentru ea, la care porți va bate?
Pe chei, tăcut, femeia gîndu-și toarce:
“Cine să-l știe? Poate că se-ntoarce,
Poate că nu... Și totuși, poate... poate...”

Poate nu-s pescăruși foșnind pe sus,
Nici valurile valuri poate nu-s,
Nici el și ea nu-s dînșii, pasămite;
Poate-s doar jocuri de lumini și umbre,
Vedenii albe și vedenii sumbre,
De somn sau poate de nesomn ivite...

Pe vasul înghițit de zare, parcă
Nici un regret privirea lui n-o-ncarcă;
Zărit abia, cu păru-n vînt, rebel,
Și aruncînd la glume pipărate
– Corăbiei sau mării adresate –
Poate că-i el, poate că nici nu-i el.

Rămâne ea, pe cheiuri, fără nume
(Poate-nceput?... Poate sfârșit de lume?...),
În pardesiul moale, albăstrui –
Fuior de ceață subțiat ca para:
Poate că-i Vera, poate că-i Tamara,
Poate că-i Zoia, poate nimeni nu-i...

**N-are preț
viața fără
moarte,**

**Nu pierim ca
apa în nisip;**

**Cei ce vin, pe
cei plecați
departe,**

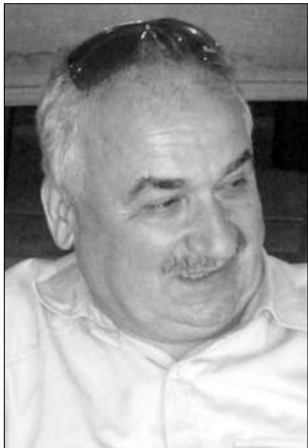
**Să-i
înlocuiască
nu e chip.**

**Cât de cât, la
toate-am luat
aminte,**

**Nu degeaba
pumni am
încasat –**

**Credem c-am
uitat
ce-aveam în
minte,**

**Dar păstrăm
în minte
ce-am uitat.**

Altfel despre generația '80

FEMEIA DE HÂRTIE

Debutul de romancier al lui Gheorghe Crăciun se consemna în 1982, prin publicarea volumului *Acte originale/Copii legalizate*. Mentea cea mai lucidă, spiritul cel mai înclinat spre teorie din întregul grup *Noii*, format în 1971 la Facultatea de Limba și Literatură Română a Universității București, Gheorghe Crăciun se anunța ca al treilea prozator optzecist, după Constantin Stan și Mircea Nedelciu, debutați deja în 1978 și 1979, cu volumele *Carapacea* și respectiv *Aventuri într-o curte interioară*. În ce-l privește, Gheorghe Crăciun se va susține ulterior ca romancier prin *Compunere cu paralele inegale* (1988), *Frumoasa fără corp* (1993) și *Pupa russa* (2004). Spiritul lui, mereu atras de noutățile din domeniul teoriei literare, al poeziei, l-a consacrat însă și ca purtător de cuvânt al primului val optzecist, fiind un critic atent și un istoric doct al generației sale. A publicat o *Introducere în teoria literaturii* în 1997, precum și mai multe volume de eseuri și articole critice: *Cu garda deschisă* (1997), *În căutarea referinței* (1998), *Reducerea la scară* (1999), *Aisbergul poeziei moderne* (2002), iar în colaborare cu Monica Spiridon și Ion Bogdan Lefter *Experimentul literar românesc postbelic* (1998). Solidaritatea „generaționistă” a lui Gheorghe Crăciun s-a impus și prin alcătuirea și publicarea unor antologii de texte: *Competiția continuă. Generația '80 în texte teoretice* (1994) și *Generația '80 în proza scurtă* (1998), ultima în colaborare cu Viorel Marineasa. A fost consilier editorial la „Paralela 45”, ocupându-se efectiv, între multe altele, de apariția Dicționarului biobibliografic *Scriitori români din anii '80-'90*, vol. I, II, III, autor Ion Bogdan Lefter (2000, 2001). Febrilitatea unui travaliu neîntrerupt, dar mai cu seamă o necruțătoare maladie au dus la dispariția prematură a lui Gheorghe Crăciun, la nici 57 de ani, în iarna 2006-2007.

Pupa russa a avut chiar de la apariție ecouri critice deosebit de favorabile. A fost considerat cel mai reușit roman al lui Gheorghe Crăciun. El se înscrie în aceeași modalitate a autorului de a scrie proză, dar cu un mai puternic accent liric și estetizant. Este un element definitoriu, care diferențiază net proza lui Gheorghe Crăciun de alți romancieri importanți ai generației, de Mircea Nedelciu, de Constantin Stan și cu atât mai mult de Gheorghe Iova. În aparentă cartea lui Gheorghe Crăciun nu respectă nicio ordine, nicio cronologie, fiind un text fragmentat, mozaicat, chiar haotic. Însă „nu e chiar așa”, vorba unui cunoscut critic de poezie. Principiul generator și ordonator al cărții este personajul Leontina, o natură contradictorie, duală, ecartelată între un vector centrifugal masculin (Leon) și unul puternic, devorant feminin (Tina). Leontina străbate romanul *da capo al fine*, sunt narate nenumarate secvențe din viața ei, începând din prima copilărie, ba chiar de la actul nașterii, descris de prozator cu un rar talent... carnal-fiziologic, ca în atâtea alte secvențe ale romanului. Sarabanda episoadelor din viața cotidiană a Tinei este deseori încastrată cu amintiri, cu descrieri ample ale unor stări, senzații, vise, „până la sânge”, până „la ultima secreție”, cu feed-back-uri ce duc către stranii secvențe anterioare etc. Prozatorul urmează în felul lui metoda Faulkneriană a fluxului liber, necontrolat, sfidând eventualele reguli ale unei elaborări stricte, ordonate, riscat previzibile, dă frâu liber memoriei personajului ca și memoriei și capriciilor auctoriale. Fluxul discursiv liber trece peste sintaxă, se joacă cu vorbele, le îngână, le parodiază, se pierde în tot felul de volute gratuite. Gheorghe Crăciun este mai savant ca stil și mai „cumulard” ca structură, întrucât toate ramificațiile – stufoase, nici vorbă – se prind de trunchiul gros, puternic, numit Leontina, cea care ascunde și vrea să se ascundă de cele două entități opuse, inseparabile, Leon și Tina. Memoria involuntară proiectează personajul într-o lumină difuză, indecisă:

„Nu mâncase nimic aproape toată ziua, o năpadise emoția încă de dimineață, poate un fel de presimțire. Ar fi fost groaznic. De fapt, chiar era groaznic. Privirea ei șerpuind pe suprafața mesei, peste caiete și cărți, până când întâlnea unghiile fine ale profesorului Horațiu Mălinaș la orele de meditație, sânii ei speriați de etichetele butucănoase ale necioplitelor de Didi Zăgreanu, și gălăgia recreațiilor, hruba dușurilor de la internat, cataiful cu frișcă al ieșirilor duminicale în centru, mirosul de pătură încinsă al călătorului, Hilde și Cami, Anne și Miha, febra tezelor, cizmele de grădinar neamț ale inginerului Greavu, sala de meditație cu foșnetele ei de pădure care așteaptă ploaia, papițoiul de Tavi Lohon, încrezutul de Roland, neputinciosul de Mircea Neamțu, tăcerea de păslă a orașului medieval, noaptea, pe lună plină. Toate acestea... Ei bine, de ce-i rămăseseră în memorie toate acestea?” (p. 250).

Tehnica romanului este combinatorie: ciné-vérité pe secvențe, caleidoscopică per ansamblu, plus inserturile mimate, parodiate, maimuțărâte, dar cu atât mai savuroase, după limba de lemn. Pe lângă acestea, conform rețetei, referințele autobiografice aproape transparente stărnesc curiozitatea oricărui cunoscător al istoricului generației '80. Astfel, în partea a treia a romanului sunt evocați lapidar sau mai amănunțit: „Viki Popescu, profesor la Universitate și o celebritate literară a zilei”; „librarul Mircea” de la *Cartea Românească*, originar din Fundulea, „un bărbat vesel, energic, de o masculinitate fascinantă...”. De „librarul Mircea” este îndrăgostită o femeie în vârstă, Visanta, căreia „îi plăceau pletele lui castanii, pupilele lui expresive, neglijența vestimentară afișată [...], felul în care, indiferent cine erai, el îți întindea pachetul cu volumele abia cumpărate și îți primea banii ca pe cel mai puțin important lucru din lume, zâmbindu-ți cu toată gura.” Sunt pomeniți și doi armeni, în vogă la un moment dat, „Tache Grosapian și Hora Sangian, scriitorii de mare talent care dormeau prin săli de așteptare și circulau cu trenuri de noapte”. Alții sunt numiți de-a dreptul: „...cel mai tare pictor [...] Horia Bernea”, „Mazilescu, care se hrănea cu votcă la Casa Scriitorilor”, „Florin Iaru, săracu, [care] stătea într-o magazie cu cărți și scria poezii cu nebuni”, „Radu Petrescu sau Matei Iliescu” (sic!), „Mehașes, (auzi ce nume!) care-și face singur o casă și-n timpul liber cântă la clavecin”, „Sultânica Gâdea, ministra, o vacă încălțată”, „unii de la Târgoviște, care beau țuică și critică situația din țară [...]”, „poetul Dan Deșliu”, „speranța [...] Ștefan Andrei”, „unul Țopa, unul care tot încearcă să devină scriitor și nu reușește” ș.a. (pp. 306-307). Pitorescul anecdotic al evocărilor se însoțește cu date reale din viața celor evocați, consemnate ușor voalat sau, pur și simplu, de-a dreptul.

Fluxul discursiv este întretăiat în fiecare din cele trei părți de intervenții auctoriale (*Nota auctoris*), explicite sau digresive. În ultima, cu implicații poetice, este dezvoltat parțial procesul anevoios, chiar chinuit, al scrierii romanului. Încheierea fericită a fost posibilă doar datorită perseverenței nedezmințite, travaliului prestat zilnic, dorinței de a finaliza, dar mai ales pasiunii de a scrie, de a construi un eșafodaj livresc și un personaj pătimaș cu un destin tulbure, contorsionat. Autorul dă de înțeles că romanul este în parte rezultatul rememorării unei experiențe personale, că Leontina i-a fost cunoscută în carne și oase. Dorința de a scrie cartea este atât de puternică încât această stare se confundă cu sentimentul erotic resimțit pentru eroină. Cartea este vie, din carne și sânge, e palpabilă ca și femeia, care este substanța cărții, care se întrupează în carte. În *Nota auctoris* din partea a III-a, femeia foarte frumoasă, atât de dorită de toată lumea, suportă o transsubstanțiere aproape

mistică, trecând din femeia carnală în femeia de hârtie, ambele la fel de idealizate.

„O plămădeam din ce aveam mai bun, din sângele ce-mi bubuia în timpane și din respirația mea otrăvită de țigări și nopți albe. O făceam să existe puțin câte puțin, insuportabilă ca o obsesie, halucinantă ca un vis de dimineață, când soarele te bate drept în ochi cu un mănunchi de spini.

O prindeam cu putere de mână ca pe un om care e gata să se arunce de la etaj, în timp ce ea se scufunda curiosă, nepăsătoare, cu totul străină de mine, în negura unor instincte bărbătești pentru care nu există nici noțiuni nici intuiții sensibile. Îi vedeam uneori o ureche, desenată în aer cu o precizie de hologramă. Alteori mi se părea că știu totul despre coapsele ei și despre ascunzăturile ei axiale, despre gingiile ei de zmeură coaptă [...].

Era femeia pe care n-ai curajul s-o ucizi. Iei cuvintele bob cu bob și faci din ele un conglomerat de granule, le lași să-ți curgă din palmă ca o dâră de praf de pușcă. Desenezi această linie care se tot închide până face un cerc. Aprinzi chibritul și fugi. (*Nota auctoris*, pp. 313, 316).

Seduția de a scrie se confundă cu seducția de a iubi. Femeia de hârtie este „irezistibilă și atât de frumoasă”, ca și modelul ei real, este încarnarea dragostei de care nu scapi nicăieri, toată viața.

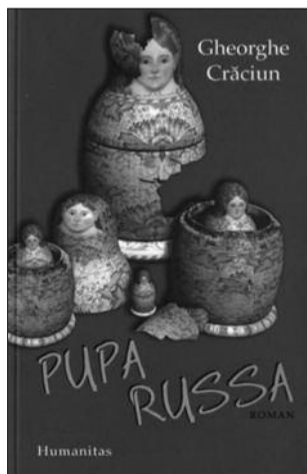
Eroina cărții are un destin realist-tragic. Pe cât de răpitor de frumoasă, pe atât de confuză, de superficială, de nehotărâtă, de instabilă. Frumusețea ei este asemenea frumuseții unei păpuși, care însă e goală pe dinăuntru. Ca și vestita păpușă rusească, Matrioșa, ea este mai multe într-una. Ca orice jucărie, e frumoasă și îndrăgită la început, dorită de toată lumea, ca, pe măsură ce încapse pe mâna atâtor doritori de-a o avea, ea să se uzeze, să îmbătrânească, iar frumusețea să i se șteargă. Metafora enunțată în titlu este dezvoltată în alegoria jocului copiilor cu păpușa de cauciuc găsită. Toți trag frenetic de ea, dorind să-și facă numărul ludic, o aruncă de la unul la altul, o freacă, o mototolesc, o chinuiesc, până la dezmembrare. Paralelismul destinului Leontinei cu soarta păpușii găsite este, în carte, de evidentă factură tezistă. Până la urmă Leontina, femeia irezistibilă, amețitor de frumoasă, trece din bărbat în bărbat, confundând amorul fizic cu iubirea și, în final, este ucisă, probabil de mâna unuia din ibovnicii înnebuniți de gelozie, poate chiar de Hristu Darvari, soțul ei puriu, pe care îl părăsise. Istoria se termină în maniera faptului divers care umple azi coloanele publicațiilor de toate genurile și ecranele televizoarelor, iar autorul chiar amintește în final de crima pasională abominabilă de la Ploiești, cu doctorița Roxana Călin în rolul principal.

Romanul *Pupa russa*, scris într-o gamă stilistică de o varietate uimitoare, aduce în prim-plan un personaj feminin de o frumusețe ieșită din comun, care se pretează însă unor aventuri imunde, violente, ce o împing spre pierzanie. Viața mondenă de esență jurnalistică a unui personaj adorabil și detestabil totodată, proiectată pe un fundal realist, social, moral și politic, totul îmbrăcat într-o poeticitate ieșită din comun, pe măsura frumuseții personajului, iată, în rezumat, o imagine schițată a romanului *Pupa russa*, care suscită neașteptate dificultăți chiar și pentru lectorul specializat.

Câteva din superlativele romanului au fost surprinse în preajma apariției de Mircea Horia Simionescu, prieten al lui Gheorghe Crăciun:

„Extraordinarul roman PUPA RUSSA, al nu mai puțin extraordinarului analist Gheorghe Crăciun, deopotrivă curajos inovator de formule narative, desface prin succesive, fine viviseccii și dibăcii stilistice istoria ivirii pe lume a crisalidei ce va fi în curândomidă, fluture, crin, inger. Operă scandaloaasă, precum Apocalipsa. O Apocalipsă la purtător...”

Romanul *Pupa russa*, scris într-o gamă stilistică de o varietate uimitoare, aduce în prim-plan un personaj feminin de o frumusețe ieșită din comun, care se pretează însă unor aventuri imunde, violente, ce o împing spre pierzanie.

Centenar MARIO LUZI (Castello 1914 – 2005 Florența)

Eseu și selecție de poezie tălmăcită în românește GEO VASILE

Solipsismul debutului cu volumul de poezii *La barca* (1935) va fi covârșit de fermentul vital despodobit de melos (retorică); exilului ermetic profesat și de colegii săi de generație, poezii Alessandro Parronchi și Piero Bigongiari, i se vor substitui odată cu sfârșitul regimului mussolinian, întâlnirile umane, jucate pe dimensiunea cotidianului, a ocaziilor, a surprizei, a contrapunctului dialogic. Limbajul va căpăta fluiditate, va deveni nervos și incisiv în a denunța rănilor și destrămărilor provocate de saltul tehnologic, de falsele mituri și idoli ai succesului și ideologiilor ce tind să devină singurul reper al unei umanități profund despiritualizate. Tentația hedonistă din primele culegeri, tip *Avvento notturno* (1940) cedează locul unei înverșunări glaciale, necruțătoare, pe măsura deconcertantei verticale a destinului. Rigoarea, coerența și angajamentul etic echivalează onoarea adevărului și a poetului Luzi, acest interpret stoic al unui monolog existențial, cel al călătoriei noastre simbolice în amplul poem *Viaggio terrestre e celeste di Simone Martini*, pictor (Siena 1284-Avignon 1344) printre altele, ale unei superbe „Annunciazione”.

Călătoria i-a fost revelată poetului ca o viziune a fenomenologiei originii, nașterii, istoriei și morții omului sub semnul descurajantei enigme planetare. „Lume străduindu-se să se nască ... Dar îngustă/e poarta primordiilor,/miriade năvălesc la început;/ legiune sencaieră,/acolo, în fața micii breșe, intrarea-n ocol/puțini sunt îndreptați/întru căldura și substanța vieții./ Dar în vreme de har/sau de milostivire/e mai suplă deschiderea/și-atunci/se îmbulzesc mulțimi/oscilează/o clipă pe buza genunii/ și-apoi invadează din toate părțile câmpul./Iată-i/coborând/ unu/tr-altul, unul din celălalt,/generațiile se întrepătrund.../ Iar noi din vâltoarea/ unei vremi neguroase/ acolo în roiul bezmetic -/ fiecare își deapănă firul luminos/și dureros al mării urzeli,/ făurind o istorie în istorie /găunoasa sa veșnicie”

Cel ce a făcut elogiul vieții și al morții deopotrivă, cu religiozitatea și presentimentul miracolului și enigmei, a se vedea în special volumul *Al fuoco della controversia* (1978) pentru care i s-a decernat premiul Viareggio, poetul ce a coborât în peisajul uman, al satului și al câmpiei, al muncii și originilor umile din care își revendică îndrăgostirea, legământul de figura maternă și deviza („Unità ed alterità/sofferte anima e corpo”-Comuniune și altruism/trăite trup și suflet), Mario Luzi reeditează călătoria metafizică a concitadinului său florentin Alighieri, afurisind poezia mimetică („la mimesi senza perché né come/dei gesti in cui si sfrena la nostra moltitudine/morsa dalla tarantola della vita, e basta”- imitația cu orice preț/a gesturilor prin care se dezlănțuie mulțimea noastră/întepată de tăunul vieții) și pe cei din magma refuzului mântuirii („O Mario com'è triste essere ostili, dirti che rifiutiamo la salvezza,/né mangiamo del cibo che ci porgi, dirti che ci offende”- O Mario, ce trist e să-ți fim vrăjmași, să-ți spunem că respingem mântuirea și nici nu ne hrănim cu ce ne dăruim, să-ți spunem că ne jignește), prin poezie, oferind testamentul spiritual al unui cântec salvator: oratoriu, reviem și jubilație deopotrivă.

Vizionar ca Dante, spiritualist ca Marsilio Ficino, orfic ca Mallarmé și posedat de simboluri ca Dino Campana, în ciuda extraordinarei sale parabole expresive și umane, n-a reușit să convingă juriul Premiului Nobel, cum am mai spus. Și totuși o reparație morală a acestei grave omisiuni a venit din partea Președintelui Republicii Italiene, Carlo Azeglio Ciampi, care l-a numit senator pe viață în 2003. În același an vede lumina tiparului volumul *Parlate* (Interlinea Editrice) îngrijit de prof. Stefano Verdino. *Toscana Mater*, (ibidem, 2004) este un omagiu al autorului în versuri și în proză adus melegurilor natale. La patru ani după dispariția poetului, editura Garzanti publică un volum de inedite intitulat *Lasciami, non trattenermi*.

Pe cât de mare era ca poet, pe atât de mare i-au fost omenia și generozitatea intelectuală față de “celălalt”, fie el și un român

necunoscut (subsemnatul) care scrisese în anul 2000 despre poezia sa. Reproducem în traducere trei scurte scrisori olografe ale poetului italian, inclusiv pentru interesul lor biobibliografic.

Iată-o pe prima, datată 10 ianuarie 2000:

“Stimate domn, lectura articolului dvs. mi-a făcut o adevărată plăcere. Inteligența și claritatea îmi par calitățile dvs de căpătâi: vă mulțumesc pentru aceasta, precum și pentru sollicitudinea de a mi-l fi trimis. La rândul meu vă voi expedia ultimile volume publicate în 1999: “Patimile” (Via Crucis – o dramă ce s-a jucat la Coliseu în prezența și cu participarea Papei) și “Sub specie umană”. În ceea ce privește Eminescu, va fi un frumos cadou, când am să primesc antologia dvs. tradusă în italiană. Vă mulțumesc încă de pe-acum! Până atunci, sincerele mele urări dvs. și trudei dvs de italianist. Al dvs. Mario Luzi”.

A doua scrisoare e datată 12 iulie 2001:

„Distinse domn Geo Vasile, ciudat, am avut impresia ca v-am trimis mai de mult o scrisoare de prețuire a operei dvs. de traducător și scriitor bilingv. În orice caz, despre iluminata dvs. strădanie sunt bucuros să confirm cele spuse mai sus; despre Eminescu, aici în Italia și în special la Florența am vorbit de mai multe ori cu ocazia unor simpozioane și mese rotunde pe această temă: și întotdeauna numele dvs. a fost amintit ca un punct de referință inevitabil.

Binevoii a-mi scrie că sunt singurul european care am intuit esența operei eminesciene:nu cred să fiu chiar singurul, dar pot spune că analogiile și deosebiri (profunde) față de dragul de Leopardi mi-au oferit câteva căi de acces spre marele vostru Maestru. Eminescu are cititori și chiar adoratori în Italia. Însăși poezia română e și ea mai cunoscută decât s-ar părea. Prin contribuția prețioasă pe care ați adus-o în acest sens, cred că dvs., dragă domnule Vasile puteți fi mândru de roadele trudei depuse. Dinspre cultura italiană – specializată, dar nu numai din partea ei – sper, ba chiar sunt sigur că și din partea culturii țării dvs. vă vor fi recunoscute meritele deosebite într-o măsură și mai convingătoare decât până acum. Din partea mea – după cum știți – n-au existat nicio clipă ezitări sau îndoieli. Cu sinceră cordialitate, Mario Luzi”.

Iată câteva fraze scrise de Mario Luzi despre opera lui Mihai Eminescu:

„În chip firesc și necesar, și datorită situației geopolitice în care a trăit, Eminescu a făcut ceea ce începând din secolul următor și până astăzi se încearcă a se face din convingere și intenționat: o literatură fără frontiere între germanism și moștenirea latină, între orient și occident. Cu acest suflu viu, puternic, spontan și conștient, Eminescu a dat prospețime și vigoare profundului “dor” romantic; dar și dramatică limpezime accentelor eșecului acestuia, fără să-și compromită sau diminueze energia creatoare”.

A treia scrisoare ne este trimisă pe 16 iulie 2003:

“Dragă Geo Vasile, este o perioadă prea puțin fericită în ceea ce privește sănătatea mea, de aceea vă și răspund atât de târziu, cu scuzele de rigoare. Volumul dvs. “Lumea în 80 de cărți” mi se pare a fi o lucrare vastă și bine concepută. Ea stă mărturie pentru amploarea lecturilor și studiilor dvs.; pentru mine în particular este un motiv de bucurie și onoare de a avea în ea un loc atât de important. Mulțumesc. Nu voi uita, ori de câte ori voi avea ocazia, să vă citez și să vă laud cartea. Sper sincer să aveți șansa pe care o meritați și să vă fie recunoscută pe deplin valoarea. Vă doresc o vară prielnică. Al dvs. Mario Luzi”.

Drept mulțumire postumă, nu credem că există o cale mai potrivită de a mulțumi marelui poet decât traducându-i în limba română această modestă antologie tip cele mai frumoase poezii, puse sub genericul specific luzian “Cunoaștere prin ardoare” și selectate *pars pro toto* din aproape toate etapele ce compun parabola lirică a marelui poet florentin.

Pe cât de mare era ca poet, pe atât de mare i-au fost omenia și generozitatea intelectuală față de “celălalt”, fie el și un român necunoscut (subsemnatul) care scrisese în anul 2000 despre poezia sa. Reproducem în traducere trei scurte scrisori olografe ale poetului italian, inclusiv pentru interesul lor biobibliografic.

traduceri

Din CAIET GOTIC

I

Falnic întunecata faclă se surpă iar asupră-ți, necunoscută încă-nfățisare, ah implorată de atâta vreme de după vâlul anilor și anotimpurilor pe care-un zeu începe să-l destrame.

Savoarea ne-ncepută, chinuitoarea râvnă de-a exista ne arde și ne trezim cenușă și tu și eu deodată. Atunci însă când tace între-ale noastre chipuri neștiute se simte muzica un vânt plin de fâgăduințe.

Ca două stele mate în molcoma lor veghe al căror luminos noptatec duh e reînsuflețit pe dinlăuntru de-o planetă acum noi ne-nălțăm ca turla subțiați, cu nostalgia unui viitor fără sfârșit.

Astfel se simte și adie în sufletul nestăpănit un dor asemeni unei spaime, învecinată fricii o speranță, privirea însă nu stă locului, ajunge-n sânge mai rodnic al pământului răsuflat.

Cuprins în glaciala proporție-a statuiilor, tot ce părea cândva fără cusur își pierde forma, se reînsuflețește, lumina

pâlpâie, mănoase maluri freamătă și-orașe prevestind tot binele roiesc.

Iși pierde din culoare imaginea fidelă iar eu mă scol, sunt liber și mă zbucium să fac din mine un Mario la care să n-ajung nici eu măcar, fiind neconținut un foc pe care mistuirea îl renaște.

II

Ah tu nu stai pe loc în cerul tău și calea se reumple de alarme căci iminența ta răsuflă înlăuntru tăcerii pereților lucioși și-al geamurilor pironind iarna. A merge-nseamnă să te-ntâmpin, a trăi e-naintare către tine, totul e foc și spaimă. Și de câte ori, gata să te dezvălui m-am cutremurat de-un chip nebănuit după-obloanele unei uși străvechi în penumbră, sau în capătul scârilor.

III

Din nou aștrii iubirii plutesc scipitori peste capetele noastre opace în locul unde stăm jos fără să știm de ce pe maluri opuse. Și e mai mult decât firesc

să nu te fi zărit nicicând, nici auzit și să mi te închipui într-o lumină străveche.

Dorință sau căință? Dorință și căință laolaltă, doar o singură râvnă amară. Sclipea în cristalul cupelor un vin stelar, un soare topit pe care-l beai pe-ndelete fixând orbirea acerbă-a peisajului.

IV

Se clatină crengile, cerul își cheamă luna. O râvnă mistuitoare se simte din umbra constelată, aerul freamătă pe pajște. Ce vietate se simte în preajmă ?

O respirare percepută-ntre arbori s-a scurs, un difuz balsam ca un gheizer mi se-nvârte-n jurul părului mângâios, o melodie tihnește în preajma porticului.

Ah această neștiută bucurie și-o datorez, taina te face și mai vie, vântul trezit prin rugi de mure ești, tu ai venit în acest clocot limpede prin iarbă.

Ai trecut de gardul viu al viitorului ai pătruns aici unde licuriciul se-aprinde iute și dispare-n zbor, în vița de vie și lasă bezna neatinsă.

Câștigătorii Concursului național de poezie Ion Pillat... Acolo unde-n Argeș, ediția a VII-a, 2014

La ediția din acest an a Concursului național de creație poetică „Ion Pillat... Acolo unde-n Argeș” au participat 30 de concurenți din toată țara. Ca și în cazul celorlalte ediții, organizator a fost Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Argeș, susținut de partenerii săi: Centrul de Cultură „Brătianu” – Ștefănești, Vila „Florica”, Biblioteca Județeană „Dinicu Golescu” – Pitești, Centrul Cultural Pitești (prin revista de cultură „Argeș”).

Juriul a fost format din prof. univ. dr. Nicolae Oprea (președinte), critic literar, președintele Filialei Pitești a USB; Magda Grigore, poetă, doctor în filologie, membru USB; Denisa Popescu, poetă,

membru USB, redactor la revista „Cafeneaua literară”; prof. univ. dr. Mircea Bârsilă, poet, membru USB, redactor la Revista de cultură „Argeș”; Dumitru Augustin Doman, scriitor, membru USB, redactor șef al revistei de cultură „Argeș”. Ei au considerat că cei mai valoroși autori înscrși la concurs sunt: Irina Roxana Georgescu, București (Premiul C.J.C.P.C.T. Argeș); Marina Popescu, București (Premiul Centrului de Cultură „Brătianu” – Ștefănești); Vlad Ionuț Sibechi, sat Boroaia, com. Boroaia, jud. Suceava (Premiul Bibliotecii Județene „Dinicu Golescu”); Irina Codruța Coroceă, Câmpulung Moldovenesc, Suceava (Premiul Revistei de cultură „Argeș”).

e noaptea în care din gurile deschise nu vor ieși

simple povești spuse demult la gura sobei

ci adevărate lumi ascunse

în marsupiul pe care evoluția ni l-a refuzat

vei schiopăta puțin/ vei încerca să dibuiești prin întuneric

umărul unui prieten

te vei încurca în detalii în timp ce în fața noastră

printr-o norocoasă alchimie se scrie istoria

și din pliurile ei iese celebrul stelică

în mărețea lui corabie de zinc

VLAD IONUȚ
SIBECHI

Irina Roxana Georgescu, Premiul C.J.C.P.C.T. Argeș

**VICII
preambul**

calisse, chier, cierge, cygne, emmerder le papounet, renifler etc.

caut cuvinte la întâmplare când n-am nimic de făcut

nu mă mai gândesc la tine
timpul a rămas suspendat în orașul de ciment

am depășit doliul care mânca la întâmplare din amintiri, secătând orice legătură dintre noi

în locul lui s-a făcut liniște, iar zilele trec mai departe cu indiferența celui care n-are nimic pe lume

s-a făcut târziu în mâna mea stângă, unde o mie de îngeri ațipesc pe apucate

s-a făcut târziu în parcul din fața blocului, iar această toamnă albastră, cuibărită într-un pliu al

hainei, caută să supraviețuiască
timp de șapte ani și-a căutat cuvintele, iar acum, odată găsite, ele au un alt înțeles

lașitatea este libertate, mi s-a spus foarte clar, de parcă s-ar fi repetat un rol dincolo de garsoniera mizeră în care ne aflăm, celulă a supraviețuirii și a dispariției deopotrivă.

răspunsurile pe care le voiam sunt mici trepte spre moarte, popasuri pe culoarele labirintului
țesut de amândoi

fiecare întrebare era un nou ocol, o amânare a zilei de mâine

lașitatea este eliberare, ai urlat în urma mea, fugind amândoi în sensuri opuse, ca doi străini

ale căror clipe s-au scurs și care nu mai au ce să-și spună, devenind dintr-o dată atât de diferiți

ca niște flori de măr bătrân, singuratic, într-o livadă pustie

Marina Popescu, Premiul Centrului de Cultură „Brătianu” – Ștefănești

Ultimul nu va stinge niciodată lumina

În casa asta a stat cineva, cineva sosit de departe, din nord
cineva care a adus doar tinerețea înghesuită în valiză;

în casa asta s-a iubit,
aici s-a născut, s-a băut lapte, s-au cumpărat păpuși,

s-a râs și s-a plâns la intervale inegale de timp;

aici s-au făcut cozonaci modovenești dolofani și rumeni

ca niște purcei de lapte
apoi s-a fumat, s-au spart farfurii,
s-au udat exact cât trebuie florile,

s-au făcut poze și multe gesturi banale;
în camera bună s-au împodobit brazii,
brazi din an în an tot mai mici

până la o simplă creangă într-o vază
și ace de brad aduse pe tălpi de afară;
de aici unii au plecat spre alte case

sau mai departe, undeva într-un pământ;
în casa asta ploile au creat cu vremea fisuri
și viața a început să se scurgă

prin pereți,
prin parchet,
prin oase până când

a rămas doar ursul de pluș
cu praful adunat în ultimii ani;
doar ursul de pluș a privit totul

prin două bile negre, lucioase,
totul
până în ultima clipă,
chiar tot.

Vlad Ionuț Sibechi, Premiul Bibliotecii Județene „Dinicu Golescu”

**sunt un om gol.
prima confesiune**

lui gellu naum

sunt un om gol în noaptea gurilor deschise
am renunțat la mitul mașinii de scris
mă hrănesc cu dispariția tragică a marilor poeți

vă invit lângă mine vom penetra împreună
marmura prezumțivelor morminte
putem vorbi despre trecerea timpului/
absența lui

anonimatul uniforme de lucru

numai liniștea și colții fioroși ai disperării
îți vor ține companie
să fii pregătit cu mânecile suflecate
și disponibilitatea de a primi veștile proaste

cu zâmbetul pe buze

ascultă cum se izbesc de pereți pacienții
sanatoriului/ cum sângerează eterna victimă
pe caldarâm/ cum se deschide o misterioasă
ușă la capătul treptelor/ cum se pun bazele
unui nou război civil/ cum se reinventează

motorul cu combustie internă

e noaptea în care din gurile deschise nu vor ieși

simple povești spuse demult la gura sobei
ci adevărate lumi ascunse
în marsupiul pe care evoluția ni l-a refuzat

vei schiopăta puțin/ vei încerca să dibuiești
prin întuneric
umărul unui prieten

te vei încurca în detalii în timp ce în fața noastră
printr-o norocoasă alchimie se scrie istoria
și din pliurile ei iese celebrul stelică

în mărețea lui corabie de zinc

Irina Codruța Coroceă, Premiul Revistei de cultură „Argeș”

**soarele greu.
lucruri fără număr**

bunica numără cămile lipsă. îi zic despre niște câni uitate

în camera de internat niște câni spânzură
în magazie pline de cuie bunica numără

mai ales lucrurile lipsă/ poate de la soarele greu
de toamnă

vrea înapoi borcanele furate de femeia
cu fustă roșie și creață cu
carnea înflăcărată a obrazilor. dulceață de
cutare & de cutare cu fructe

întregi ca niște fetuși liliachii portocalii mai
știu eu cum

vrea
înapoi semințele acoperite cu mușgai fin
aruncate

din toată inima de bunicul
de bostan de floarea-soarelui fără număr
semințe

lunguiețe rotunde din care făceam petale
pentru flori mari și din care rămânea peste
noapte
micul relief al culorii apuse

vrea
înapoi
ochelarii cei vechi. cu ei văzuse clar
bărbatul cu plete

de lângă fântână o ce clar strălucea inelul
pe deget ce pantof cu șnur ce dungă
la pantalonii verzi orb să fii te tăiai în dungă

vioara o lăsase în trenul interregio în
străfulgerarea
sunetului de plecare văzuse vioara căzuse
pe podeaua murdară

și nimeni în preajmă controlorul o pusese la
naftalină și
please în italia

îi zic nu mai există lucruri
vechi inima doar inima ca o cupolă ce
acoperă soarele
greu

DEPARTELE ȘI APROAPELE ASEMĂNĂTOR *

O lucrare de comparatistică literară întreprinsă cu intenția detectării afinităților și deosebirilor dintre două poete din spații culturale relativ îndepărtate și diferite întreprinde Cristina Maria Pipoș, autoarea cărții de față, cu titlul *Poezia confesiunii la Silvia Plath și la Mariana Marin*. Cercetătoarea încearcă, și reușește, să descopere unele surse comune ale gândirii lor poetice și stabilește o tipologie în funcție de care s-au conturat devenirile lor pline de originalitate – evoluții ca un dat vizibil și cu etape ferm conturate, nuanțările căpătate pe parcursul demersului privind atât tensiunea existențial-meditativă, cât și identitatea ființelor creatoare.

Cristina Maria Pipoș este convinsă de faptul că Silvia Plath și Mariana Marin nu suportă aplicarea niciunui fel de clișeu interpretativ, fiecare dintre ele conturând un univers dificil de analizat și sistematizat, cu atât mai mult cu cât amândouă au refuzat întreaga viață încatenarea în orice fel de sistem – social sau nu. Scopul vădit al lucrării este de a verifica ce au sau nu în comun cele două poete la nivelul modalităților inconștiente de ordonare a semnificațiilor textuale, care este substratul comun al operelor poetice.

Comparatista pleacă meticolos la drum și începe cu explicarea termenului de confesiune, prezentând evoluția accepției acestuia până la utilizarea în a denumi un nou stil poetic, acela de poezie a confesiunii. Sunt analizate rolul și locul confesiunii în creștinism, începuturile acesteia și evoluția în comunitate sub influența preotului, dar și raportul dintre public și privat în confesiune. Prezentării apariției confesiunii în poezie, dar și a confesiunii poetice în modernitate îi urmează o analiză a paradigmei poeziei confesiunii în secolele al XIX-lea și al XX-lea (nu sunt uitate jurnalele, ca exemple de confesiune literară sau personală).

Trecerea în revistă, destul de lungă, a predecesorilor acestui tip de poezie este însoțită de o expunere a caracteristicilor poeziilor confesiunii, așa cum au fost ele analizate de către criticii literari ai momentului, dar și în comentariile recente în domeniu. Sunt degajate astfel două elemente definitorii ale cercetării întreprinse aici: analiza poeziei masculine (reprezentată de Guillaume Apollinaire, Walt Whitman, Charles Baudelaire, Vladimir Maiakovski, W. B. Yeats, William Carlos Williams, W. H. Auden, Frank O'Hara, e. e. cummings, Seamus Heaney sau Ted Hughes) și a celei feminine (reprezentată de Anna

Ahmatova, Else Lasker-Schüler, Gabriela Mistral, Emily Dickinson, Maria Țvetaeva, Edith Södergran și Elizabeth Bishop). Punând în evidență trăsăturile poemelor de a exprima personalitatea, egocentrismul, revenirea și concentrarea pe sine și pe inexplicabila, eterna căutare a echilibrului, a centrului, Cristina Maria Pipoș își canalizează atenția către discutarea poeziei confesive din America anilor '60 și către conturarea caracteristicilor noului stil poetic prin Theodore Roethke, Robert Lowell, W. D. Snodgrass, Anne Sexton și John Berryman.

Se insistă apoi pe specificitatea trăsăturilor de gen ale poeziei, pe condiția femeii în societate și în intimitate, dar și pe felul în care aceasta se raportează la societatea contemporană. În sfârșit, se demonstrează că atât Sylvia Plath, cât și Mariana Marin transmit cititorului o notă acută de feminitate a mesajului poetic al confesiunii prin abordare temelor personale, intime ale iubirii, viziunii asupra bărbaților, condiției femeii sau a spațiului personal. Astfel, pentru a exprima autenticitatea existenței, din care modelul masculin de creație este eludat, atât Sylvia Plath, cât și Mariana Marin uzitează de persoana întâi, dar poeta româncă utilizează și artificii persoanei a doua. În privința universurilor poetice propriu-zise, sunt analizate motive comune, precum visul, moartea, apa, oglinda, grădina, trandafirul, manechinul și altele. Drept concept teoretic sunt luate în sprijin modalitățile de înțelegere a poeziei așa cum le-a expus Ezra Pound în Cum să citești: melopoeia, phanopoeia și logopoeia.

Demersul Cristinei Maria Pipoș este cu grijă conceput, întrucât opera fiecăreia dintre cele două poete nu a fost abordată în mod separat, astfel încât investigarea cu instrumentele criticii i-a permis mai lesnicios să-și confirme sau nu unele ipoteze de lucru. Altfel, am fi găsit un viciu fundamental de procedură al demersului, întrucât, practic, s-ar fi putut realiza două lucrări pe aceeași temă. Este motivul pentru care s-a preferat realizarea unei întreprinderi pe arii tematice, unde există o punere directă în față a operelor celor două poete. De câte ori se ivește prilejul, se fac pertinente și sintetice distingeri comparatiste, odată cu tragerea utililor concluzii de etapă. Și tot de fiecare dată sunt situate în timp și spațiu cele două poete cu universuri deosebite, cu priorități și preocupări distincte, dar care reușesc, dincolo de elementele sociale și

culturale care le diferențiază, să (se) comunice prin noțiuni identice.

Studiul *Poezia confesiunii la Silvia Plath și la Mariana Marin* comportă anumite elemente de noutate interpretativă, plecându-se câteodată de la ipoteze emise de criticile anglo-saxonă și românească de-a lungul anilor, dar puse acum într-o nouă lumină. Punctul forte al întreprinderii de față îl constituie preponderența analizei și punerea în ecuația critică. Nu există un decalaj valoric între partea teoretică, despre confesiuni – amplu fructificată și dublată de o densitate a trimiterilor bibliografice – și incursiunile analitice pe alocuri „mioape”, cu înălțări înspre sinteza impusă de titlul lucrării. Nucleul ideatic se articulează în partea aplicativă, Cristina Maria Pipoș știind unde să caute pentru a menține o cotă a interesului critic ridicată. Ea coboară înspre cauze și determinisme, decodează straturile de profunzime ale textului, iar citatele sunt bine alese și corect analizate. Deși demersul nu este polemic în esență, autoarea nu ezită să-și spună opiniile acolo unde se ivește prilejul și ajunge la concluzia că Silvia Plath și Mariana Marin și-au pus întreaga creație sub semnul confesiunii autentice. Și o creație, și cealaltă (aflate sub pecetea finală a sinuciderii) expun modele umane care sunt în căutarea centrului stabilizator. Unele eșuează total, altele doar parțial, dar tendința de bază rămâne încercarea întreprinsă. Ambele poete propun câteva fațete ale condiției umane ca model maleabil și niciodată definitiv încheiat în devenirea sa. Disputa dintre dimensiunea angelică și partea demonică a ființei omenești reprezintă mobilul deciziilor și acțiunilor lor.

Excursul argumentativ al studiului *Poezia confesiunii la Silvia Plath și la Mariana Marin* este însoțit de claritate și coerență, de un fond documentar și bibliografic bine utilizat în orizontul interpretativ dispus în structurare bipartită și escortat de paragrafe conclusive. Cristina Maria Pipoș se află în permanent dialog cu analizele anterioare asupra operelor supuse analizei și își conturează cu claritate, punctual, partea sa de contribuție. Iar această parte reprezintă o interpretare coerentă, de tip investigativ, care pune în evidență aspecte comune și distincte ale celor două originale universuri poetice.

* Prefață la cartea *Poezia confesiunii la Silvia Plath și la Mariana Marin*, în curs de apariție la Ed. Muzeul Literaturii Române, 2014)

De câte ori se ivește prilejul, se fac pertinente și sintetice distingeri comparatiste, odată cu tragerea utililor concluzii de etapă. Și tot de fiecare dată sunt situate în timp și spațiu cele două poete cu universuri deosebite, cu priorități și preocupări distincte, dar care reușesc, dincolo de elementele sociale și culturale care le diferențiază, să (se) comunice prin noțiuni identice.

„Dacă dragoste nu am, nimic nu sunt...”

Timpul nu mai are răbdare cu nimeni. Simțim cu toții cum se învârtosează. Poate de aceea, când am primit „Una pe inimă, una pe dos”, cartea prozatorului și poetului Adrian Voicu, apărută la editura *Tracus Arte*, București - 2014, m-am gândit dacă nu cumva o să-mi pierd vremea citind-o... Păi... Să coborâm cearșaful și să contemplăm statuia!

Prima parte a cărții poartă inspirat titlul „Poezii mai dichisite pentru suflete îndrăgostite” și deschide ușa larg receptorului către spațiul ludico-romantic, fără îndoială acesta fiind habitatul poetic în care autorul se simte cel mai bine. M-au surprins însă câteva poeme care ies oarecum din nota fixă a acestei sfere, destul de omogene, de altfel. Texte care s-au luat de mână și au părăsit ritmul de bază pe care l-aș putea caracteriza din nou, romanticoglumeț (!) și s-au focusat pe un discurs romantic-altruist. Mă refer la: „Ancoră îmi ești și țărâm”, „Dimineată”, „Ieri”, „Noapte fără lună” și „Îmi ești”. Am identificat în poemele respective dispoziția către sacrificiu al sinelui pentru iubire, lipsa de condiționalitate, într-un cuvânt: jertfa. Și cum vorbeam despre omogenitate, am putea considera prima parte a acestui volum drept o declarație de dragoste continuă, în care versul clasic este destul de prezent, fapt care se situează antinomic față de

ceea ce se întâmplă în traficul poeziei momentului. (Se vor auzi destule claxoane, clar!) Deși există, după cum bine știm, niște constrângeri de ordin prozodic, Adrian Voicu iese în aplauzele mele din această bucată de partitură mai dificilă a propriei simfonii literare. Poezia din prima tranșă expusă de poet are un efect antidepresiv, oferă căldură emoțională, are accente optimiste, ludicul prestat nu este al loser-ului de serviciu (adică celebrul românesc haz de necaz), dimpotrivă, în și din textele lui toată lumea câștigă ceva.

În a doua parte a volumului, pe care poetul a numit-o categoric haios „Poezii naive pentru amorezi și dive”, lucrurile se mai schimbă... Ușa, despre care vorbeam la început, se scoate din țâțâni și se sprijină pe perete. Bag seama că nici așa nu e loc pentru ceea ce urmează. Ludicul din acut glisează spre cronic, vezi „Catren la 220 V”, „Ochelar”, „Paronim”, ș.a. (!), încet și sigur apar accentele erotice care bănuiesc că nu aveau cum să lipsească dintr-un astfel de episod... Iar în opinia subsemnatului, minusul acestui volum se află chiar aici, în partea a doua, care în mod paradoxal (deși ceva-cumva ne avertizează încă din titlu) se opune din punct de vedere „orientativ”, chiar din perspectiva abordării temelor (altruism-egoism/; romantism/ironie), căpătând pe

alocuri accente grotești și cel puțin pseudomisogine (vezi „Catren cu coarde” și „Păsărica ei”). Ei bine, s-ar putea ca această schimbare de macaz să fie în realitate un plus pentru alți receptori, cu o altă structură (probabil) genetică. Mărturisesc că sunt, de asemenea, texte în colajul „Poezii naive pentru amorezi și dive” în urma cărora am oftat și m-am întrebat: de ce poetul nu le-a înregimentat în „primul batalion”? Mă refer desigur la: „Cum s-a-ntâmpnat de-am îndrăgît ploaia”, „Îmi plăcu fata” și „Serenadă umedă”.

„Dacă dragoste nu am, nimic nu sunt...”, citind cartea poetului Adrian Voicu, mi-am adus aminte de minunatele cuvinte ale Sfântului Apostol Pavel adresate Corintenilor, în epistola I. O fi puțin? O fi mult? Iată un fragment dintr-o poezie scrisă de poet care mi-a plăcut în mod deosebit și pe care o prezint ca argument solid pentru a-l așeza pe autor printre frumoșii poeți contemporani:

„Dragoste simplă, dragoste pură/ Dragoste suflet, dragoste gură/ Dragoste floare, dragoste măr/... Dragoste valuri, dragoste vânt/ Dragoste stele, dragoste legământ/ Dragoste șoaptă, dragoste catifea/ Dragoste viață, dragostea mea.” - din poezia „Dragoste” (pag 20).

COSTIN TĂNĂSESCU

Adrian Alui Gheorghe

Poezia lui Mircea Bârsilă – o tristețe reconfortantă

Cu ceva vreme în urmă, în anul 2009 cred, primeam de la Mircea Bârsilă un volum de poeme, „**Monede cu portretul meu**”, după lectura căruia mi-am spus cu entuziasm că e o carte despre care trebuie să scriu neapărat, că e o carte rară, iar autorul este unul dintre poeții prea puțin cunoscuți, prea puțin promovați. Consider dintotdeauna că e de datoria noastră, a celor care citim și știm să citim poezie, să punem în evidență cărțile confrăților, pentru că într-o literatură cu multe valori, cu multe cărți substanțiale ne simțim și noi confortabil. Cine vine dintr-o literatură fără suprafață și fără profunzimi vine de nicăieri și se îndreaptă spre nicăieri. Competiția în interiorul unei literaturi nu este o dispută oarbă pentru același segment/procent de cititori dispuși să aplece urechea la poezie (sau proză, eseu etc.), competiția e cu sine și cu niște modele absolute. Punct. Constat că nu am scris despre acea carte, deși ori de câte ori am avut ocazia am vorbit despre ea și despre talentul lui Mircea Bârsilă. O carte nouă vine, iată, de la Mircea Bârsilă, „Viața din viața mea”, care e o prelungire fericită a discursului poetic din „**Monede cu portretul meu**”. Tonul este al elegiei și al înțelesului de pierdere. Pastelul este „desemnat” cu o tușă groasă, de sub culori iese viața ca o magmă care se reconfigurează continuu, un vulcan scăpat dintr-un adânc misterios, imprezvizibil. Iată un poem/ pastel din volumul „**Monede cu portretul meu**”: „*Eu care sunt un copac și din ramurile mele ciripește, / ca un scatiu, soarele. / Eu care susțin în fața lui Dumnezeu țelina și bujorul, / buburuza, păianjenul, ceapa, și insomniile/ asemenea unui mers fără drum/ ale oricărei fântâni/ (o firidă cât o cutie de pantofi); / iată-mă învățând taurii încă tineri să mugească/ și pășărelele și sticleții să cânte. / I-atât de frumos, / orice s-ar zice, în această lume, printre realele aparențe/ ale existenței, și unde chiar și zăpada s-ar putea să fi fost, / la începuturi, verde, dacă nu cumva/ așa este vedele ei: alb/ (de la o iluzie la alta); / și iubirea ronțând cu dinții ca un șoarece/ sub patul în care dorm” (Îngerul cu o carte în mâini, p. 67). În noul volum descrierea are aceeași magie a cuvântului devenit semn/ desemn, șoarecele a trecut cu toată recuzita sa dintr-un poem în altul, dintr-un volum în altul: „*Niște păsări mici într-un ulm uscat – nostime zecimale, / o vrăjitoare jumulind o gîscă sălbatică împușcată în aripă, / cuiburi de**

*șoareci, sub grinzi, și chițitul acestora/ în toiul meschinilor petreceri din saloane...” (Vechi tablouri cinegetice, p. 56). În poezia lui Mircea Bârsilă e o tristețe care ne face bine, reconfortantă, textul e un tobogan care te aruncă dincolo de orice orizont presimțit: „*Într-o barcă șubredă, cu negru coviltir, alunecă un felinar/ aprins. Cel puțin de n-ar mai bătea vântul! De s-ar auzi/ cel puțin câinii: fie și câinii de vânatoare ai lui Acteon./ Fie și câinii sălbăticiți ai zeiței Hecate./ O noapte la fel de mincinoasă ca o meduză. Și nici/ nu știu încotro sunt dus de șubreda barcă: s-ar putea/ să urmeze trecerea printre versanții/ unei strămtori/ sau chiar printr-o peșteră. S-ar putea să fi fost chemat/ pentru unele mici reparații pe la casele lunii./ Această barcă șubredă/ în care voi sfârși ținându-mi de plete – în chip de felinar –/ propria țeastă. Iată a început să mă cuprindă moleșeala, / sub negrul coviltir. A răsărit lângă mine un arbore/ și s-a făcut mare, de când umblu prin noapte: o noapte/ la fel de mincinoasă ca o meduză, o noapte fără sfârșit/ și fără nici o altă lumină decât felinarul trist al unui călător.” (Călătorie, p. 32). Viața și eternitatea sînt una, moartea e o aparență, viața e o aparență, totul curge, omul care s-a visat fluture încă se mai întrebă dacă nu e cumva un fluture care (încă) se visează om. Gestică poetică e largă, amplă, cuvintele produc ecouri în minte și în inimă, aparența vetustețe este, de fapt, citirea/ interpretarea realității/ irealității printr-o oglindă aburită pe care poetul a pus-o în fața lumii vizibile. Spectacolul este total, funambulesc, la el participă realitatea imediată și expresia ei mitică, lumea obiectivizată și lumea de sub lume, arlechinul și îngerul care își schimbă, cu adînci reverențe, rolurile: „*Aceste ținuturi cu femei venite, odată cu berzele/ și cucii, din lumea cealaltă/ și plopi excelând prin scoarța lor de aluminiu./ Niște ferestre ale morților noștri: întunecatele scorburi./ Niște icoane aprinse: înverzitele lunci./ Se tăvăleşte luna, pe arături, / în urma plugurilor, la fel ca un lup pe zăpadă, / și, în fiecare primăvară, sunt amenințați pomii/ să dea roade/ cu niște instrumente arhaice – păstrate prin beciuri – / și care imită înfiorătoarele mugete ale taurilor./ Aceste ținuturi al căror refren este alcătuit din țipetele/ – de pasăre cu dinți – ale secetei și din repetatele vise/ în care îl visăm pe Iisus:/ e-atât de încrunat, atît de încrunat sărmanul,/***

*de parcă nu ar fi avut mormânt!/ Aceste ținuturi/ și răsul demonic al potcovarilor printre scanteile/ din potcovării, / și vântul de toamnă cu un bandaj negru/ peste ochiul drept, / și albul preistoric al cailor albi, în amurg./ Nenumărate găuri – de șopârle, de șerpi/ și de șoareci – îndreptate la fel ca niște țevi de puști/ către mine, / acoperișuri cu țiglele fierte în sânge de cerb/ și părul lung, până la genunchi, al caselor părăsite./ Se minunează, ca-n paradisi, puii de mierlă/ când înfloresc, dintr-odată, la începutul lui iunie, salcâmii.” (Instrumente arhaice, p. 31). Copilăria cu paradisul ei alunecos, drept dovadă că nimeni nu rezistă acolo -, îi prilejuiește lui Mircea Bârsilă desfășurarea unor adevărate pinze pe care memoria își depune micile ei artefacte, ca un pumn de nisip presărat prevenitor pentru a nu rătăci drumul de întoarcere. Numai că, fapt relevant cu fiecare existență în parte, omul resimte după izgonirea din paradisi și izgonirea din sine însuși: „*Tot copil am rămas. Încă mai țin, până la Paști, / numărătoarea copacilor înfloriți./ Umblu desculț, fluier, nechez și vă pun, adesea, / în ochi, la fel ca pe-o oglindă de buzunar, / întregul lan de floarea - soarelui de lângă cimitir./ Tot copil, dacă nu cumva visez./ Dacă nu cumva sunt beat sau vrăjtit/ sau pur și simplu nebun. Stau de vorbă cu arborii/ în limba arborilor. Stau de vorbă cu păsările/ – atît de frumos colorate – ale verii, / în dialectul acestor păsări. Ouă de prepeliță/ și floarea de volbură. Câtă recunoștință în rîndul/ găzelor, în sufletul lipsit de păcate al vrăbiilor/ și al sfințelilor sălcii/ când le privesc în felul cum se uită copiii, / în recreația mare, / la colegile lor din clasele paralele./ Umblu desculț prin apa din șanțuri. Prin iarbă./ Și briceagul în formă de pește. Și cercul./ Tot copil, chiar dacă sunt lat în spate/ cum tăietorii de lemne./ Tot copil, chiar dacă îmi las, uneori, capul/ să-mi cadă, la fel ca un măr, / în poalele femeilor tinere./ O lampă al cărei centru se ascunde în soare:/ copilăria./ O lampă de demult, cu picior, și al cărei/ soare se preface a nu mă fi cunoscut niciodată.” (De vorbă cu arborii, p. 65) Poet din categoria „poete maudit”, trăindu-și „anotimpul său în infern” cu ferveoare, simplu în straniețate sa și straniu în simplitatea sa, Mircea Bârsilă scrie, mai ales în ultimele cărți, cu înțelepciunea celui care a ajuns la concluzia că nu mai poate pierde acum decît viața din viața sa. Adică, totul.**

Copilăria cu paradisul ei alunecos, drept dovadă că nimeni nu rezistă acolo -, îi prilejuiește lui Mircea Bârsilă desfășurarea unor adevărate pinze pe care memoria își depune micile ei artefacte, ca un pumn de nisip presărat prevenitor pentru a nu rătăci drumul de întoarcere.

Petru Pistol

Fidelitatea clasicismului

Inserturi noi în urzeli vechi

Frunzărind prin relicvele memoriei, ies la iveală, fără puțința reperării exacte, câteva versuri aparținând Emily-ei Dickinson: „*Zi oblic adevăru-ntreg, / succesul stă-n ocol, / greu am privi cu ochi infirm / la adevărul gol. // Un fulger tălmăcit mai blând / copilul nu-ngrozește, / treptat uimească adevărul, / altfel pe toți orbește*”.

Lexemele care acaparează sensul (sensul nefiind aici „infirmul purtat în spate” de mecanismul versificării, ci suflul poeziei înseși) sunt două: *adevărul*, gardat de comilitonul lui metasememic, *fulgerul*, și *ochiul infirm*, pândit de păcatul orbirii.

Ca pe un magnet, purtăm această secvență poetică prin clasicism, probându-i forța de atracție față de cele asemănătoare sieși.

Selectăm din scorii și aluvioni livrești câteva popasuri.

Pentru adepții învățaturii stoice, aceia care nu deprinseseră studiul filosofiei erau asemenea copiilor, a căror educație se face încetul cu încetul, conform principiului *pașilor mărunți*.

Să ascultăm vocea educatorului profan, crainicul instruirii oratorice: „*De la copii nu putem pretinde ori spera o oratio perfecta*”. E un câștig să obții de la ei însă „un caracter mai bun, priitor, silința generoasă ori, pentru început, spiritul care să deprindă multe cum se

cuvine” (Quintilian, *Institutio oratoria*, 2,4,4.).

Învățătura creștină spune același lucru, dar la modul alegoric: „*cu lapte v-am hrănit, nu cu bucate, căci încă în puteați mîncă și încă nici acum nu puteți*” (I Corinteni, 3,2); „*Pentru că oricine se hrănește cu lapte este nepriceput în cuvântul dreptății, de vreme ce este prunc. Iar hrana tare este pentru cei desăvârșiți, care au prin obișnuință simțurile învățate să deosebească binele și răul*” (Evrei, 5,13-14).

Lactanțiu, apologetul creștin, tălmăcește în *Instituțiile divine* cu dărnicie avertismentul paulinian. Contextul este următorul: Ciprian, înaintașul lui Lactanțiu în opera de instituire a învățaturii creștine, respinge acuzele unui oarecare Demetrian, îndreptate împotriva creștinilor, găsiți vinovați de calamitățile timpului, pe motiv că refuză adorarea zeilor. Lactanțiu îi reproșează însă lui Ciprian lipsa – am zice astăzi – de orientare în orizont pedagogic. Ciprian este un profund necunosător al Scrierilor Sfinte. Și, în mod neinspirat, îl coplesțește pe adversar cu mărturiile din profeti și apostoli, în care acesta nu crede o iotă, când s-ar fi impus să recurgă la argument și rațiune, furnizate de filosofi și istorici a căror cunoaștere o posedă respectivul și de autoritatea cărora nu se putea atinge. Spune Lactanțiu: „*Subiectul nu a fost tratat așa cum ar fi trebuit: acela nu trebuia respins prin mărturiile din Scriptură, din*

moment ce respectivul o consideră o născocire, o plăsmuire, o minciună, ci prin argumente ale rațiunii. Acționând împotriva unui necunosător al adevărului, ar fi trebuit să lase cât de cât deoparte lecturile sale divine și să-l formeze de la început ca pe un neinițiat; puțin câte puțin să-i fi dezvăluit sursa luminii și nu să-l obosească aruncându-i în față întreaga lumină. Așa cum pruncul nu este în stare de o mâncare mai tare ori mai grea datorită frăgezimii stomacului, ci se hrănește cu laptele lichid și ușor, până, împuternicindu-se, ajunge să accepte o hrană mai greu de digerat, la fel se cuvenea și aici: neavând încă acces la cele divine, să-i fi oferit mai întâi mărturiile profane, deci din filosofi și istorici, încât să-l respingă mai curând prin intermediul propriilor săi autori”.

Logica lactanțiană este acomodată învățaturii apostolului: se ajunge la lumina adevărului conținut în *Scriptură* printr-un demers *propedeutic*, prin ascensiune treaptă cu treaptă, prin „blânda tălmăcire a fulgerului”.

Altfel, expunerea bruscă la o sursă foarte puternică de lumină (*doctrinae plenissimus fons*) după o îndelungată experiență a conviețuirii cu întunericul necunoașterii, poate isca reacții violente, care merg până la uciderea călăuzei. Cazul Socrate, e.g. spune destul.

Povestitor neliniștit, mai degrabă apocaliptic decât integrat, nelipsit de simțul umorului dezinvolt, mereu atent să nu-și dezamăgească cititorii pretențioși, oricând pregătit să scrie într-un mod responsabil, să-și nuanțeze intuiția profundă, să-și explicitizeze percepția originală, să-și pună în valoare capacitatea de a medita asupra unui eveniment, fenomen ori fapt de viață, Saul Bellow (1915-2005) ne oferă în *Filiera Bellarosa și alte povestiri* (carte tradusă de Ioana Zirra și publicată de Polirom în 2011) un vibrant tablou al Americii contemporane, în care se fac prezente deliciale unui modus vivendi cât se poate de confortabil, de atrăgător, de hedonic, dar și supliciile provocate de atâtea discriminări, inechități, distorsiuni, clivaje de natură să pună condiția umană în fața celor mai dramatice încercări, aducându-i de fiecare dată aminte că-i menită să se afle sub semnul inconsistenței și vulnerabilității.

Bătrânul handicapat Rob Rexler – personajul principal din povestirea *Lângă St. Lawrence* – este un conferențiar vestit, bun cunoscător al operei lui Brecht. Cu timpul însă el își dă seama că nu brechtiana distanțare contează în viața de zi cu zi (câtuși de puțin străină de arta propriuzisă), ci apropierea de ceilalți, cărora li se cuvine adus un omagiu pentru suferința îndurată în diferite situații, pentru înțelegerea dovedită față de unii semeni de-ai lor mai pătimiși.

În *Vasul de argint* ni-i prezentat sexagenarul Woody Sebst, om de afaceri agnostic, epicureic, care își aduce aminte de un episod rușinos din adolescența-i frustrantă. La insistența tatălui „coțcar”, totdeauna în lipsă de bani, băiatul ascultător mersese în casa unei văduve bogate și evlavioase spre a împrumuta 50 de dolari. Profitând de momentana lipsă a gazdei filantropice, mai vârstnicul șterpelișe un obiect prețios. Ceea ce-l făcuse pe fiul său onest să se simtă contrariat.

În hiperdezvoltatul câmp tematic al povestirii *Filiera Bellarosa* își face apariția delicata chestiune evreiască. Pe vremea persecuțiilor naziste, Harry Fonstein fusese salvat de evreul american Billy Rose, vestit producător de spectacole din Broadway. Încercând să ia legătura cu salvatorul său, individul își dă seama cu amărăciune că nu poate ajunge niciodată la celălalt care îl ține înadins la distanță, de teamă să nu-i mai ceară altceva, să nu profite de dârnicia-i limitată.

În structura literară intitulată *Ca odinioară*, în prim – planul narativ se află personajul Isaac Braun ce reușește să pună în mișcare o afacere în construcții imobiliare, dar care se înstrăinează treptat de familia sa, îndeosebi de

Carte străină

În siajul unui povestitor dedalic

Tina, sora-i ce nu-i va ierta excesiva poftă de acumulare în dauna celorlalți) decât în ceasul morții, determinându-l să se simtă grozav de angoasat.

Clara Velde – personajul principal din ampla narațiune *Furtul* – e o jurnalistă realizată în plan profesional, nu și în viața familială. Observând că îi lipsește prețiosul inel pe care îl dăduse cândva iubitul ei Ithiel, bărbat impecabil în contrast cu actualul soț, un individ fără însușiri remarcabile, de o platitudine insuportabilă, intră în panică. După ce stă de vorbă cu Gina, bona vieneză a celor trei fete ale sale, inelul reappare în casă. Prilej de a jubila, de a descoperi că nimeni nu e atât de rău pe cât se crede câteodată, de a-și reface încrederea în cei ce se află în preajma sa zi de zi.

Mai degrabă prolixă decât concisa narațiune în *Căutarea domnului Green* ne înfățișează situația labirintică în care se găsește onestul curier George Grebe, nevoit să rătăcească zile la rând prin Chicago spre a-i da un cec (drept ajutor social) unui negru handicapat pe care nu-l poate descoperi din cauza indiferenței față de ordine și identitate a autorităților incompetente, cinice, iresponsabile.

Având o slăbiciune față de verii săi și, în general, față de orice formă de rudenie, subtilul, generosul, narator Ijah Brodsky din povestirea *Verii*, încearcă să le fie de ajutor acestora, să-i scoată din încurcătură în diferite ocazii, măcar că nu-i este ușor să răspundă unor solicitări nu tocmai rezonabile.

Sub presiunea tatălui autoritar, Zet – personajul principal din *Un raport la prima mână* despre Zetland – devine un copil – minune, un adolescent tare studios, un tânăr – student atras de pozitivismul logic. După căsătoria cu exuberanta, acaparatoarea Lotte, el se eliberează de autoritatea paternă, renunță la catedra de filozofie, începând să-și trăiască viața efectiv, scuturând jugul culturii ce-l înstrăinează de firea lui adevărată, redescoperindu-și natura primordială, necenzurabilă.

Aflată în toiul bătrâneții incomode, alcoolică, risipitoare, singură, Hattie din povestirea *Plecarea din casa galbenă* cată să-și facă testamentul, dar se răzgândește, neîndurându-se să-și lase cuiva locuința pe care a obținut-o după ce o îngrijise pe bogata doamnă India, blocându-se într-un soi de neîncredere macerantă semnul apropiatei intrări în faza de

decrepitudine irecuperabilă.

În captivanta, îndrăzneța povestire *Cum a fost azi?* e pusă în temă dragostea adulterină a Katrinei față de bătrânul critic de artă Victor Wulpy, un soi de satir modern, care uimește prin senzualitate, inteligență, eleganță. De dragul lui femeia generoasă, sensibilă, săritoare se deplasează cu avionul hăt – departe spre a-i fi de ajutor celuilalt într-un moment de relativ dezechilibru, de confruntare cu o seamă de adversari puternici, ce intenționează să-i submineze prestigiul profesional.

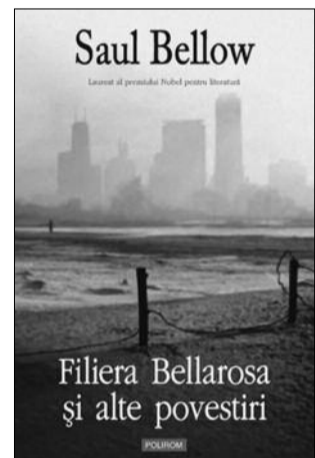
Încordându-și și destinzându-și „textura atât de densă a memoriilor” pe care le scrie după ce se retrage într-un loc liniștit din Mexic, profesorul Mosby (din textul narativ *Memoriile lui Mosby*) își aduce aminte de anii grei ai războiului, caută să-și definească opțiunea politică mai degrabă conservatoare decât liberală, evocă figura prietenului Lustgarten căruia nu-i ezitase să-i răpească soția și i-o atragă într-o aventură sentimentală palpitantă, de scurtă durată, atunci când crezuse că-i timpul să-și facă de cap, să epateze, să sfideze prea tihnitul mod de viață burghez (pe care autorul se străduiește să-l atace din toate părțile, să-l dezaureleze frenetic).

Desfășurându-se dedalic, povestirea *Rău de gură* ia forma unui examen de conștiință (realizat într-o impetuoasă formă epistolară) pe care personajul principal – bătrânul muzicolog și dirijor Shawmut și-l face într-un moment de descumpănire, simțind nevoia să rememoreze unele secvențe mai mult sau mai puțin plăcute din existența sa nu tocmai echilibrată, gata să eșueze adesea fie din cauza propriei incapacități de a se controla, de a se orienta în babelic context social, fie din pricina circumstanțelor neprielnice, de nu cumva chiar vexante.

Neastâmpăratul, ghinionistul, neexperimentatul Louie – personajul principal din burlesc hazlia povestire *Ceva care să-ți aducă aminte* – nu-i nici mai mult nici mai puțin decât un adolescent dornic de aventură, de ieșire din nemaipomenit de plictisitorul spațiu domestic. După ce urmărește insistent o femeie frumoasă, nurlie, aceasta îi aruncă hainele pe fereastră, înșelându-i cumplit așteptările libidinale. Rămas în pielea goală într-o cruntă zi de iarnă, amorezul frustrat își dă silința să iasă cât de repede din încurcătură făcând apel la primele ființe întâlnite în cale.

În hiperdezvoltatul câmp tematic al povestirii *Filiera Bellarosa* își face apariția delicata chestiune evreiască.

Iuvenalie Ionașcu

Moise: cel liberat prin sărutul lui Dumnezeu

Figură misterioasă și biografie bogată; violent, în tinerețe, arogant în fața lui faraon, dar și umil dinaintea unui Dumnezeu al cărui nume nici nu-l cunoștea, dar avea să i se descopere ulterior; bogat, ca prinț al Egiptului, și rătăcitor timp de patru decenii prin pământurile deșerte ale Arabiei și Mării Moarte; personalitate centrală a istoriei antice ebraice, dar care sfârșește prin a muri singur și rămas până astăzi fără piatră de mormânt: Moise, acest părinte și liberator al poporului ales, legiuitor și conducător spre pământul făgăduinței, acest model de credință în cuvântul Celui Preaînalt și prieten al lui Dumnezeu rămâne un mister de la naștere și până la moarte.

A gustat gloria lumii acesteia, a văzut și s-a lăsat străluminat de slava lumii celei neapropiate; și iată-l, ajuns în pragul „liberării” sau „slobozirii” (cf. Luca 2,29), Moise pare un învins. Patruzeci de ani a pățimit tot felul de lipsuri și dezamăgiri, dar și împliniri și victorii, în drumul spre Țara Făgăduinței. Iar când stăteau să intre în țara în care curge miere și lapte, cele doisprezece triburi ale lui Israel trebuiesc să se mai oprească o dată, pentru ca bătrânul Moise să se urce pe vârful unui munte, de unde avea să nu mai coboare.

Marele Moise, neînfricatul luptător pentru libertatea poporului său, principele Egiptului și fiul adoptiv al fiicei lui faraon se pune în fruntea unui modest trib de sclavi; lasă viața comodă

din palat și se refugiază în deșert, unde paște oile unui beduin; marele Moise, care îl vede pe Dumnezeu, de la Care primește Cele Zece Porunci, iată-l acum văzând de departe Pământul Canaanului, în care nu va pune piciorul, ci va rămâne de partea cealaltă a Iordanului. Țara atât de mult dorită, făgăduită de Dumnezeu însuși ca moștenire neamului său în veci, „patria” pentru poporul ales și iubit de Domnul, rămâne, pentru el, un etern „dincolo” – întrezărit, „văzut de departe”, dar neatins. Mai mult, nu doar că-i este refuzată împărțirea patriei mult dorite, dar nici osemintele sale nu se vor putea odihni în acele locuri, nici mormântul său nu va fi cunoscut, nici onorat de urmași: în acest fel, e sortit să se piardă definitiv memoria mormântului celui mai de seamă evreu din istoria veche a lui Israel.

Moise, însă, e liniștit și împlinit. S-a consumat precum o lumânare; a dat totul, absolut totul, de dragul Celui ce i s-a revelat a fi „Cel ce este”, dar și de dragul poporului său căruia i-a asigurat nu doar intrarea într-o „țară”, ci în istoria însăși. Nu-i servesc nici gloria, nici amintirea mormântului, nu i-ar fi de nici un folos un mausoleu, sau un monument, sau măcar o piatră funerară. Trupul să a fost îngropat „pe undeva”, „în vale”, „în pământul Moabului” (Dt. 34,6), fără ca cineva să-și poată aminti acel lor.

Moise își lasă trupul într-un „non-loc”, și în felul acesta devine cu adevărat liber. Liberatorul

lui Israel este acum „liberat” ca un „rob al Domnului” care și-a împlinit menirea. El devine astfel măsura celor care caută cu adevărat libertatea interioară și care o găsesc desăvârșit în Dumnezeu.

Există în exegeza ebraică o interpretare a acestui moment al adormirii lui Moise (cf. Paolo De Benedetti, *La morte di Mosè e altri racconti*, Brescia 2005). În traducerea noastră (ediția sinodală a Bibliei), se spune că Moise a murit „după cuvântul (sau: porunca) Domnului” (Dt. 34, 5). O traducere literală, preluată de exegeza rabinică, spune că Moise „a murit prin gura Domnului” sau, mai precis, „pe gura Domnului”. Acest pasaj a fost interpretat de rabini ca și cum textul ar fi vrut să spună că Moise, murind, a fost sărutat pe gură de Dumnezeu însuși, într-un act din cele mai intime, mai misterioase și sublime din câte pot fi rezervate de Domnul celor pe care El îi iubeste.

Moise, liberatorul liberat, primește drept răsplată nu țara făgăduită, nu bogatul Canaan, nici măcar Edenul pământesc, ci îmbrățișarea caldă și intimă, sărutul misterios al Creatorului, chip al tainei iubirii Sale nesfârșite pentru oameni. Nu este un înfrânt, nu rămâne un necunoscut, ci este răsplătit de Dumnezeu și „cunoscut” de El. Ca oarecând Adam cel întâi-zidit (cf. Fac. 2,7), la fel și Moise va fi simțit atingerea răsuflării gurii Creatorului său, sărutul înfocat și nemistuitor.

...În toată această perioadă „creația beletristică a fost influențată de ideologie” dar că „în ciuda realității opresive, au existat scriitori și curente care s-au dezvoltat în afara indicațiilor prețioase ale politrucilor”. Sunt cele două coordonate esențiale pe care se așează diagnoza ce o face.

ISTORIA POLITICĂ A LITERATURII ROMÂNE POSTBELICE (Petre Anghel)

După două decenii și mai bine de la despărțirea revoluționară de regimul totalitar comunist, se simte nevoia unor priviri retrospective asupra împlinirilor și eșecurilor acestei perioade, comparativ, evident, cu trecutul istoric din care s-a ieșit, dar și cu realitatea diurnă a țărilor, a evoluției sociale din țările vecine, îngemănate oarecum datorită unui parcurs istoric obligat comun după cel de al doilea război mondial. Un atare *bilanț* se impunea (se impune) și în privința fenomenului cultural, literar în speță. Iar asemenea exegeze au și apărut, fie cuprinzând istoria literaturii române de la începuturi până la zi (N. Manolescu, Ion Rotaru, D. Micu), fie concentrată exegeza strict asupra perioadei postbelice (Alex. Ștefănescu, Marian Popa), fie urmărindu-se tematic un fir pe care a evoluat literatura română dintr-un început încoace (avem astfel o istorie *secretă*, datorată lui Cornel Ungureanu, o alta, *carcerală*, oferită de Mircea Anghel, una mai *picantă* privind prezența tematică a narcoticelor în literatura noastră, realizată de Andrei Oișteanu ș.a.), lipsind însă una orientată tranșant asupra angajamentelor ei politice de-a lungul acestei ultime jumătăți de veac douăzeci și începutul celui de al douăzeci și unulea. Iată însă că o asemenea realizare se împlinește acum într-un amplu studiu conceput de Petre Anghel, **Istoria politică a literaturii române postbelice** (Editura RAO, București, 2014, Colecția Rao-Class). E o întreprindere ambițioasă, condusă din perspectiva analizei sociologice („literatura română nu a fost studiată din punct de vedere sociologic”) bine documentată și temeinică în demersul ei descriptiv-analitic, excelând în înfățișarea relațiilor „dintre puterea politică și creatorii de literatură”, a relației dintre literatură și societate, literatura reprezentând „viața” iar „viața” este, în mare măsură, o realitate socială, cu toate că atât lumea naturală, cât și lumea interioară, subiectivă a

conducător de doctorate în domeniul Științelor Comunicării. Așa se face că o primă parte a acestui *tratat*, să zicem, introductivă, abordează relația **Literatură și politică**, dintr-o perspectivă teoretică, centrată însă cu totul pe ideea că „o operă de artă nu este izolată și pentru a o «recunoaște», este nevoie de o cercetare de ansamblu a cauzelor și motivelor de care depinde și care o explică”, întrucât scriitorul „trăiește într-un timp anume, societatea din jurul lui funcționează după reguli sau cutume care nu sunt eterne și nici general valabile, contemporan cu el sunt mai mulți creatori, formați la școli diferite. Apoi, opera lui având o destinație, autorul va fi cu gândul la posibilitățile și voința de interpretare a receptorilor”. Aici definește conceptul de politică, punctează rolul și sensurile *cuvântului* ca materie cu care lucrează scriitorul, atrage atenția și argumentează necesitatea practicării sociologiei literaturii. Într-un alt capitol, amplu și el, face apel la diverse **Teorii sociologice asupra literaturii și artei** (fixându-se asupra înțelegerii ideii de artist), rezumând și comentând intervențiile în domeniu ale unor teoreticieni (filosofi, sociologi) de notorietate din orizontul universal, ca Tomas Munro, pe concepțiile căruiua își fixează compasul aprecierilor rolului și condiției criticului, ce trebuie să fie în măsură a judeca valoarea operei literare (fapt de reținut, pentru că Petre Anghel va urmări în exegeza sa, cu prioritate, implicarea criticilor în formarea și menținerea climatului de creație, conform, în prima perioadă postbelică la noi, a programului ideologic al clasei politice conducătoare); Edward O. Wilson (de la care preia ideea că scrisul este „o reprezentare ideografică a limbajului”, factor determinant al „originii artei la om”); Northrop Frye („critica arhetipală”); Hippolyte Taine (reținând din concepția acestuia că „artistului nu-i rămâne decât să fie cu ochii fixați asupra naturii pentru a o imita cât se poate de exact, întrucât arta nu ar fi decât o exactă și completă imitație”); Georg Lukács, esteticianul marxist, în demonstrațiile căruiua se află „rădăcini ale realismului socialist”; R. M. Albérès (care pune accentul pe misiunea romanului în lumea modernă); Mihai Ralea (teoretician al spiritului național și al artei ca „instituție”) și, în fine, Edgar Papu, comparatistul asupra căruiua se va opri și mai târziu, când va lua în dezbateră chestiunea protocronismului. Tot acest excurs teoretic, are calitatea unui preambul la care se va referi, chiar dacă nu într-o *nominalizare* referențială expresă, de fiecare dată, el reprezentând în fapt un sprijin și o placă turnantă, de bază, a judecăților de valoare.

Cu al treilea capitol – **Două decenii sub conducerea partidului biruitor** – se intră propriu-zis, în desfășurarea evenimentială a istoriei literare. Interesant de observat este faptul că domnia sa nu practică o manieră discursivă academică, să zicem, demersul urmând traiectoria unui soi de relate narativă, construcția având ceva din structura conflictuală a unui roman („o poveste tristă”, zice autorul), tonul fiind adesea evocator, dublând exegeza în sine, aceasta mereu polemică și dezvăluitoare de dedesubturi îndeobște puțin accesibile (cunoscute) publicului, eseistic, desigur analitic, emițând opinii critice incisive, pertinente totuși, menite a pune într-o mai dreaptă balanță interpretativă valori – opere și scriitori – care în epocă au beneficiat de o falsă aură sau dimpotrivă au fost pe nedrept minimalizate,

marginalizate, chiar anulate: „Istoria literaturii române de sub ocupația comunistă instaurată în august 1944 este o poveste tristă. Poveste tristă fiindcă au curs lacrimi și, nu de puține ori, sânge. Poveste cu final fericit, ca mai toate poveștile, fiindcă au existat supraviețuitori, după regula eternă a basmelor: binele învinge răul. Și mai este și veselă povestea, fiindcă este scrisă de oameni inteligenți, iar inteligența luminează precum scânteia sărită din amnar în negura nopții. Este veselă și când e spusă de proști, aceștia stârnesc râsul fără efort. Când e scrisă de oameni inteligenți și fără caracter, povestea devine spectacol, iar zâmbetul ei se transformă în rânet”. Generalitățile pe care le prezintă, privitoare la istoria și limba națională („Redusă la esență, harta României are conturul peștelui, aidoma semnului de recunoaștere a primilor creștini”, observație de luat în seamă întrucât linia religioasă a scrisului românesc va fi urmărită cu consecvență), la condiția și calitatea scrisului, a climatului general în care s-a mișcat scriitorul român ș.a.m.d., îl conduc pe Petre Anghel la concluzia că în toată această perioadă „creația beletristică a fost influențată de ideologie” dar că „în ciuda realității opresive, au existat scriitori și curente care s-au dezvoltat în afara indicațiilor prețioase ale politrucilor”. Sunt cele două coordonate esențiale pe care se așează *diagnoza* ce o face. Punctând, evident schematic, „harta literaturii române la 1944”, cu virtuțile și neajunsurile ei, în esența lucrurilor („generația de după războiul din 1916-1918 a fost «generația reformatorilor»”), sensul de perspectivă pe care o oferă soluția instaurării unei noi puteri politice este perfect denunțată astfel: „Ocupantul sovietic avea să lovească după al Doilea Război Mondial în chiar temelia acestei puternice construcții filosofice și ideologice, care modificase radical viziunea asupra culturii și civilizației române”. Se referă astfel la începutul „demolării” literaturii române prin eliminarea din circuitul discuțiilor și a vieții însăși a tuturor scriitorilor și operelor care depuneau mărturie asupra scării valorilor ratificate într-o Românie modernă și europenizată: Este desființată Academia (iunie 1948), se publică liste cu scriitori și opere „suprimate” din biblioteci și din librării, numeroși intelectuali, ai elitei, sunt trimiși în închisoare și în locul lor apare o pleiadă de noi scriitori numiți de Petru Groza ca fiind „proletariatul muncii cerebrale”. Viața culturală/literară este organizată în instituții aservite ideologiei (sindicatul oamenilor de artă și a ziariștilor, USAZ, organizează presa în așa fel încât să fie „un uriaș organism pentru mobilizarea maselor largi populare”); în contextul politic general apar scriitori care s-au pus „la cheremul noului învingător”, apar proletcultiștii devotați, scriitorii care mai înainte avuseseră legături cu Moskova, alăturându-li-se oportuniștii (lista pe care o dă este prea lungă pentru a o reproduce, dar între „teoreticienii proletcultismului” se evidențiază cu prisosință: Silviu Iosifescu, Paul Cornea, Mihai Novicov, Sorin Toma, Ion Vitner, Nicolae Moraru, Paul Georgescu sau istoricul Mihail Roller, ideologul Leonte Răutu etc, cărora li se fac succinte dar relevante fișe biobibliografice), lansându-se o „campanie de rusificare a culturii” prin apariția unor publicații ca **Veac Nou** (1944), **Vestea Nouă** (1946) ș.a., instituții ca „Institutul de studii româno-sovietic” (1947), „Institutul de limbă rusă Maxim Gorki” (1948) etc., țara însăși e condusă de „foști cominterniști” (Ana Pauker, /Vasile/ Luca Laszlo, Valter Roman,

individului au format și ele obiectul unor «imitații» literare”.

Întregul demers poartă cu evidență pecetea personalității scriitoricești (artistice) a lui Petre Anghel, care este un prozator important (autor al câtorva romane bine primite la vremea lor – **Fratele nostru Emanuel** a fost distins cu Premiul Asociației Scriitorilor din București), un teoretician literar reputat (a publicat volume de articole consacrate stilisticii și teoriei literare, fiind profesor emerit al Universității din București), poet, dar și doctor în teologie, în sociologie,